

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!



# БУРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

# ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-һээ гарана



2010 оной  
июлиин  
29  
Четверг

№ 29  
(21775)

Зунай һуулшын  
харагшан хонин  
һарын  
18  
гарагай  
5

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

## АРАДЫЕ НЭГЭДҮҮЛМЭН «АЛТАРГАНА» - МОНГОЛ ОРОНДО



### МОСКВАТАЙ - МАША ХАРИЛСААТАЙ

Бурядай Президент үнгэрһэн долоон хоногой туршада Москва хотодо хүдэлмэрилөөд бусаба. Загаһанай ажахын асуудалнуудые шийдхэлсэдэг Правительствын комиссийн бүридэлдэ тэрэ ороно. Байгал далайһаа эхилээд, уһа сөөрэмүүдэй загаһанай түрэлнүүдые хамгаалха асуудал тэрэ шийдхэлсэнэ. Олимпийн бэлдхэлэй түб Горячинск һууринда бодхоохо асуудал В.В.Наговицын Д.А.Медведевтэй хөөрэлдэһэн байна.

Росси гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной һайн дураараа ороһоор 350 жэлэй ойдо зориулагдажа, бодхоогдожо байһан барилганууд хэр бэлэн боложо байһан тухай республикын толгойлогшо Россин Финансын министрствэдэ тоосоо. Улаан-Үдэ хотодо августын 2-то энэ түүхэтэ һайндэрые тэмдэглэхэ талаар бэлдхэл ябуулжа байһан эмхидхэлэй хорооной зүблөөн үнгэргэгдэхэ юм. Энэ зүблөөндэ Росси гүрэнэй Правительствын финансын министр А.В.Кудрин эрхээр түсэблэгдэнэ.

Антонина ФАДЕЕВА.  
Р.Н.БАЗАРОВАЙ фото.



2010/07/21



Бурядай соёл, урлал, спортын, олон улсын «Алтаргана-2010» гэгһэн ехэ наадан Улаан баатар хотодо июлиин 21-24-нэй үдэрнүүдтэ үнгэргэгдэбэ.

Монгол гүрэнэй ниислэл хотын спортын ехэ стадион дээрэ июлиин 21-дэ баяр ёһололой оршондо үдэрэй 11 сагһаа тэрэ нээгдэбэ. Энэ стадиондо 15 мянга шахуу айлшад, хабаадагшад, олонитын түлөөлэгшэд суглараа.

Үргэн ехэ стадиондо Монгол, Росси, Хитад гүрэнүүдэй делегацинуудай түлөөлэгшэдэй жагсаалаар энэ баяр ёһолол эхилэбэ. Дээрэ нэрлэгдэһэн гурбан гүрэнэй дэбисхэр дээрэ үйлын үрээр таран ажаһууһан буряад арадай түлөөлэгшэдэй жагсаалда ябахыень хаража һуухада бахархамаар, уярмааршые байба.

Жагсаалай манлайда Хэнтэйн аймагай түлөөлэгшэд ябаа. Энэ аймагта эгээл түрүүлэн «Алтарганын» үнгэргэгдэһэн тулань, тэдэ түрүү зэргэдэ ябахал ёһоороо ябаа. Удаань Улаан-Баатар, Дархан хотодо ажаһуудаг буряаднуудай хүрөөтэй делегаци олон



зоной урдуур гараа. Илангаяа Монгол орондо ажаһуудаг Хорин 11 эсэгын, Агын найман эсэгын түлөөлэгшэдэй гүрэнэй хэмжээндэ үнгэргэгдэжэ байһан «Алтарганада» хабаадажа, стадион дээгүүр уг изагуураа мэдүүлжэ, омог дорюунаар алхалжа ябахадань, баясамаар лэ байгаа. Монгол орондо 42 мянган буряаднууднай ажаһууна бшуу.

Тэдэнэй удаа Эрхүүгэй областин, Буряад Республикын, Хитадай Арадай Республикын, Үбэр-Монголой делегацинууд хойно хойноһоо һубарижа, стадионий талмай үй түмэн зоноор дүррешоо һэн.

Угсаата зонийнгоо хубсаһа хунараар, зүүдхэлээр бээе шэмэглэһэн орон түбин буряаднууд Монголой хүхэ номин тэнгэри доро айлшалан буугаад, уянгатай аялга дуунуудаа эдэлүүлэн, эбээ нэгэдүүлэн байгаа бэлэй.

Буряад Республикын соёлшодой, тамиршадтай суглуулагдамал делегациһаа гадна Буряад ороной 14 аймагуудай түлөөлэгшэд энэ һайндэртэ дуратайгаар

хабаадаа. Монголой арадай артист Д.Жаргалсайхан эжы аба тухай дуу дуулажа, буряад арадынгаа түлөөлэгшэдые баясуулаа. Бүхы сэдхэлээ хүдэлгэн дуулаһан энэ уярма дуунайнь аялга мүнөөшые болотор ханаандамни соностоходол гэнэ. Буряадһаа уг гарбалтай, аргагүй ехэ бэлигтэй энэ дуушанай ханаан бодолын үндэр дээгүүр элижэ, ехэтэ нэгшэнхэй, уг гарбалайнгаа нютагай татасые сэдхэлээрээ мэдүүлэн байна һэн.

Улаан-Баатар хотодо анха түрүүшынхие «Алтарганада» хабаадагшадые уггажа абаһанынь тон ехэ удха шанаргай, дэмбэрэлтэй. Элинегүүдэйнгээ зан заншалнуудые бүрин зандань сахижа, арьбадхажа ябахыемнай энэ наадан үшөө дахин элишэлбэ гэшэ.

Угсаата зониймнай уран бэлигэй дундаршагүй баялиг эндэһэлэршээ абан, улам саашаа һалбаран хүгжөөгдэхэл байха. Харин бэлигтэйшүүлнай амжалтын үшөө үндэр орьёл тээшэ дабшаха хүсэлдэ абтаһан лэ байха.

«Алтаргана» гэгһэн уласхоорондын фестиваль монгол болон буряад арадай уран бэлигтэй ехэ концерт наадаар түгэсхөө. Улаан-Баатарай Соёлой түбэй гурбан дабхар танхим соо хүлөө табижа зай забһарай олдохоор олон хүн зон түгэсхэлэй хэмжээ ябуулгада суглараа.

Монгол уласай засагай дээдын газарай гэгшүүн, болбосорол, соёл, шэнжэлхы ухаанай сайд Ё.Отгонбаяр эндэ сугларагшадые амаршалжа, үгэ хэлээ. Энэ хэмжээ ябуулгын онсо удха шанарыень тэрэ тэмдэглээ. Тиигээд Буряад гүрэн түрын түлөөлэгшэд - ВАРК-ын президент, республикын Арадай Хуралай депутат В.Р.Булдаев, соёлой министр Т.Г.Цыбиков, тэрэнэй орлогшо С.А.Добрынин гэгшэдтэ дурасхаалай нийтын медальнуудые тэрэ зүүлтээ. Монголхоки Буряад Республикын түлөөлэгтэ эмхин толгойлогшо Ж.Д.Батусвета «Алтан гадаһан» гэгһэн харин гүрэнүүдэй зондо үгтэдэг гүрэнэй дээдын шагнал орден зүүлтэгдээ.

Эдэ шагналнууд хадаа манай республикын Правительствын гэгшүүдэй «Алтаргана» гэгһэн уласхоорондын фестивалине бэлдэжэ үнгэргэлгэдэ оруулһан хубитыень Монголой гүрэн түрын талаһаа үндэрөөр сэгнэһэнэй тэмдэг гэшэ.

Улаан-Баатарай Соёлой түбтэ Шэтын областин губернатор Равиль Гениатулинда 2012 ондо үнгэргэгдэхэ «Алтарганын» Туг дамжуулагдаа.

Монгол ороной бумбэрсэг дэлхэйдэ мэдээжэ артистнууд Д.Жаргалсайхан түрүүтэй аялга һайхан дуунуудаараа сугларагшадтай дура сэдхэл булагтаа.

Эльвира ДАМБАЕВА.  
Д.ЦЫБИКОВАГАЙ фото.  
(Үргэлжэлэлын 8-дахи, 9-дэхи нуурнуудта).

НАЦИОНАЛЬНЫЙ ПАРК  
Туристическое  
агентство  
"ФЛЭШ"

## АЛХАНАЙ

ОВДОРОВИТЕЛЬНЫЙ  
И ДУХОВНЫЙ ОТДЫХ

ТЕЛ:  
55-55-85  
30-91-73



### Буряад Республикын Президент- Правительствын Түрүүлэгшэ ВЯЧЕСЛАВ ВЛАДИМИРОВИЧ НАГОВИЦЫНАЙ түсэблэлгын зүблөөнэй дүнгүүдээр

РБ-гэй Президентын пресс-секретарь Александр Дружининай мэдээсээр, түсэблэлгын зүблөөн дээрэ Буриадай соёлой министр «Алтаргана-2010» хайндэрэй дүнгүүд тухай элидхээ.

РБ-гэй транспорт, энергетикэ болон харгын ажахы хүгжөөлгын талаар министр харгын барилгын ябаса тухай мэдээсээ.

РБ-гэй хүдөө ажахын болон эдэз хоолой министрэй албан хэрэгээрэ Москва ошожо сэрэн тухайгаа болон республикада ургаса хуряалгын кампаниин ябаса тухай хөөржэ үгэхэдэнь, Вячеслав Владимирович имэ асуудалнуудаар дуралхалнуудые оруулхынь даалгаа:

- РБ-дэ гэжээл бэлдэлгын болон малай үбэлжэлгэ үнгэргэлгын талаар штаб тогтоолго;

- 2010-2011 онуудай үбэлжэлгэдэ гэжээл бэлдэлгын болон хэрэглэгын багсаагдахан баланснуудые гаргалга;

- орооһото ургаса хуряалгын үедэ голоомо суглуулан сомолго эмхидхэлгэ;

- Буриадта бин байгаа гэжээлэй нөөснүүдые хэрэглэгын ашаг үрэ дээшлүүлгын тула гэжээл үйлдбэрлэгэдэ болон малай гэжээлгэ эмхидхэлгэдэ мүнөөнэй шэнэ технологиныудые хэрэглэлгэ.

РБ-гэй элүүрые хамгаалгын министрэй орлогшо республикын аптекуудтэ амин шухала болон тон хэрэгтэй эмүүдэй сэн шалгалгын дүнгүүдтэй танилсуулаа.

Вячеслав Наговицын РБ-гэй Барилгын болон гэр байрын-коммунальна комплекс найжаруулгын министрэгэдэ Региональна хүгжэлгын асуудалнуудай талаар Правительствена комиссиян зүблөөнэй (2010 оной июлиин 15, Волгоград хот) материалнуудые хаража үзөөд, барилга зүбшөөһөн данса үгэлгын туйлай болзорые 6,5 нара болотор доошолуула тухай дуралхалнуудые оруулхынь даалгаа.

Инфраструктура хүгжөөлгын талаар РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо болон РБ-гэй ажаһуугшадай социальна хамгаалгын министр Буриадта гэр байрынгаа байдал найжаруулан Агууехэ дайнай ветерануудай тоо тухай РФ-гэй Региональна хүгжэлгын министрестын мэдээсэл хаража үзөөд, 2010 оной түгэсэтэр ветерануудай 90 процентые гэр байраар хангаха тухай дуралхал оруулха юм.

Хүдөө ажахын министрествэдэ Буриадта тохёолдоһон ган гасуурһаа уламжалхан гарза тоолон гаргажа, хохидолдо ороһон ажахынуудта гүрэнэй дэмжэлгын хэмжээнүүдые үзүүлэхэ талаар дуралхалнуудые РФ-гэй Правительствата оруулха даалгабари үгтөө.

РБ-гэй байгаалин нөөснүүдэй министр Роспотребнадзорой РБ-дхи управленитэй суг хамта Южный нууриндахи мүнүнэй бузарлалга тухай мэдээсэхэ болоно.

Пуралсалай болон эрдэм ухаанай министртэ, РБ-гэй Элүүрые хамгаалгын министрествэдэ бүхы нуралсалай эмхи зургаануудта ГТО тушааха талаар Свердловско областин дүй дүршэл шэнжэлээд, 2010 оной сентябриин 1-һээ тэрэниисе республикада нэбтэрүүлэхэ даалгагдаа.

Буриад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

## ХАСАГУУДАЙ ФЕСТИВАЛЬ, ТОО БҮРИДХЭЛ ТУХАЙ

Буриад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албанай гарагай хоёр бүхэндэ олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэл-нүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэй эмхидхэдэг уулзалгада Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо - Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрлэгшэ, Буриадай Правительствын дэргэдэхи хасагуудай хэрэгүүдэй талаар комиссиин түрүүлэгшэ Петр Лукич Носков хабаадаа. Мухар-Шэбэрэй аймагта июлиин 30-31-нэй үдэрнүүдтэ хасагуудай соёлой хоёрдохи фестиваль республикын хэмжээндэ үнгэргэгдэхэнь гэжэ тэрэ мэдээсэбэ. Росси гүрэнэй бүридэлдэ Буриад ороной хайн дураараа ороһоор 350 жэлэй ойдо зориулагдажа, энэ хэмжээ ябуулга үнгэргэгдэхэнь. Буриад Республикын Президентын болон Правительствын Захиргаанай дэмжэлгээр жэл бүри энэ фестиваль эмхидхэгдэдэг болонхой. Нёдондо жэлдэ Сэлэнгын аймагай Шаргал нуур шадар эмхидхэгдэжэ үнгэргэгдөө.

Мүнөө жэлэй хэмжээ ябуулгада республикын 14 аймагуудай 600 шахуу түлөөлөгшэд хабаадаха байна. Тийхэдэ Тюменскэ болон Шэтын областьһоо хасагуудай түлөөлөгшэд фестивалда хабаадаха. Энэһинээ гадна Тюменскэ областин Сургут хотоһоо хасагуудай мэдээжэ ансамбль зорижо, энэ фестивалда хабаадажа, блинг шадбарияа харуулха байна. Буриад Республикын аймагуудһаа хайн дуранай коллективүүд энэ фестивалда хабаадажа, хасагуудай соёл болбосоролтой танилсуулха юм. Энэһинээ гадна фестивалиин үедэ хүүгэд болон эдиршүүлэй «Сполох» гэнэн сэрэгэй бэлдхэлэй наадан үнгэргэгдэхэ. Буриад Республикын нуралсалай болон эрдэм ухаанай министрэй орлогшо, Правительствын дэргэдэхи хасагуудай хэрэгүүдэй талаар комиссиин гэшүүн Валерий Васильевич Сергеев энэ уулзалгада хабаадажа, эдиршүүлэс Эхэ орондоо дураатайгаар хүмүүжүүлгын тула энэ хэмжээ ябуулга эмхидхэжэ үнгэргэхэмэй гэбэ. Дороһоо ургажа абан залу үстэмэй Эхэ орондоо үнэн сэхэ хүнүүд болохо ёһотой гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ. Тэршэлэн хасагуудай ёһо заншалаар элдэб мурьсөөнүүд эмхидхэгдэхэ байна.

Энэ фестиваль Мухар-Шэбэр нотагһаа холо бэшэхэнэ оршодог «Березка» гэнэн хүүгэдэй амаралтын лагерьта үнгэргэгдэхэ юм.

Буриад Республикын Президентын болон Правительствын Захиргаанай дэргэдэхи Үндэһэтэнэй политикын болон эрхэтэдэй үүсхэлнүүдые хүгжөөхэ талаар хорооной түрүүлэгшэ, дээрэ нэрлэгдөөһөн комиссиин түрүүлэгшын орлогшо Михаил Александрович Харитонов энэ уулзалгада хабаадажа, хасагуудай нэгдүүлэхэ хэргтэ энэ фестиваль сэхэ үүргэ дүүргэнэ гэжэ тэмдэглээ.

Буриадай Статистикын хорооной хүтэлбэрлэгшэ Леонид Алексеевич Мунаев эндэ хабаадажа, хүн зоний тоо бүридхэлэй захи холын, хүржэ ошохоор хүшэр

нотагуудаар эхилхэн тухай мэдүүлбэ. Республикын Баргажанай, Баунтын, Муяын, Хойто-Байгалай, Ахын болон Хорин аймагуудай түб буусануудһаа таһархай холо оршодог нотагуудаар хүн зоний бүридхэл эргэлэн эхилбэ гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Буриад ороной муниципальна аймагуудай захиргаанууд захи холын нотагуудаар тоо бүридхэл хэхэ болзор тодорхойлоһон байна гэжэ эндэ хэлэгдэ. Энэнь Россиин Федерациин экономика хөгжэлгын болон региональна хүгжэлгын министрествонүүдэй 2010 оной мартын 3-най 85/92-дохи дугаарай захиралтаар баталагданхай гэжэ тэрэ нэмжэ хэлээ.

Аймагуудай захи холын буусануудаар түбхинхэн 2 мянга шахуу хүнүүд бүридхэлдэ абтаха байна.

2010 оной хүн зоний тоо бүридхэл Ямало-Ненецкэ автономно округой хүржэ ошоһонь хүшэр нотагуудаар байгша оной апрель нарада, Магаданска областьдо июнь нарада эхилхэн байна гэжэ хануула. Росси гүрэн дотор гурбадахы элжээндэ манай Буриад орондо энэ ажал ябуулагдажа эхилбэ гэшэ. Онсолбол, Баргажанай аймагай зургаан нуурин тосхонуудаар июлиин 26-да тоо бүридхэл хэгдэжэ эхилбэ. Нэрлэбэл, Катунь, Курбулик, Монохово болон бусад нуурин тосхонуудай ажаһуугшадые бүридхэлдэ абхын тула тоо бүридхэгшэд катраар болон машинаар холын замда зорһон байна.

Россиин Статистикын хорооной түлөөлөгшэд Елена Алексеевна Чернышова, Наталья Геннадьевна Звирь гэгшэд тоо бүридхэлдэ хабаадалсаха байна. Баргажанай аймагай захиргаанай толгойлогшо Михаил Вылков тоо бүридхэл үндэр дээдэ хэмжээндэ үнгэргэхын хойноһоо хубин хиналта бэсүүлэхэ юм. Сентябрь нарада Хойто-Байгалай аймагай Давша, Томпа гэнэн нотагуудаар тоо бүридхэл эхилэхэ юм. Нэрлэгдэгшэ нотагуудаар эвенк яһатан отогуудаараа ажаһуудга юм.

Энэһинээ гадна Хорин аймагай Замагта гэжэ тайга соо оршодог нотагта сентябриин нэгэнһээ гурба хүртээр тоо бүридхэл үнгэргэгдэхэ. Тээгдэ тосхонһоо 120 модоной зайда оршодог энэ нотагта метеостанци бин.

Баунтын аймагай тайга соо оршодог 13 хүдөө нотагуудаар уһа голнуудай хөрөөн хойно, ноябрь нарада тоо бүридхэл үнгэргэгдэхөөр хараалагданхай. Уакит, Жилиндын-Адаг хүртээр тоо бүридхэгшэд ошохо байна. Муяын аймагта баһал энэ үсэр тоо бүридхэл үнгэргэгдэхэ. Ахын аймагта баһал ноябрь нарада тоо бүридхэл үнгэргэгдэхэ. Орлигой, Саяанай, Бүрэн-Голой сомоной ажаһуугшад тоо бүридхэлдэ абтаха байна.

Байгша оной август нарада Алтай, Дагестан, Саха (Яхад), Тыва, Карели Республиканыудай, Свердловско, Ярославска, Эрхүүгэй болон Мурманска областьһуудай захи холын нуурин тосхонуудаар хүн зоний тоо бүридхэл эхилэхэ юм. 2010 ондо Тюменскэ областин Тобольско районой захи холын нотагуудаар декабрь нарада тоо бүридхэл хэгдэжэ дүүрэхэ байна.

Эльвира ДАМБАЕВА,  
манай корр.

### ЗАГАНА АГНАХА ХОРЮУЛТАЙ

Буриад Республикада загана агналгы хинамжалгын «Путина» гэнэн хэмжээ ябуулгын нэгдэхэ шата түгэсэбэ. Шалгалтын үедэ дүн хамта табин гэмтэ ябадал элирүүлэгдээ. Загана барилгын дүрим хазгай-руулаа гэнэн статьягаар зуун табин эрхэтэн харюусалгада хабаадуулагдаа.

Буриадай Дотоодын хэрэгүүдэй министрестын мэргэжэлтэд таба мянга зургаан зуун дүшэн гурбан килограмм загана, долоо мянга хоёр зуун далан дүрбэн метр угатай гүльмэ хуули бусаар загана агнашадһаа хуряан абаа. Энэ хэмжээ ябуулгада 100 шахуу сагданаар хабаадажа, бүхьдөө табин зургаан шалгалта үнгэргэһэн байна. Гэхэ зуура, олоной газарта хуули бусаар загана худалдалдаг зоние сагданаар Роспотребнадзорой Буриад Республикадахи управленитин мэргэжэлтэдтэй хамта мүн лэ шалгаһан байна.

Тингэжэ энэ шалгалтын дүнгүүдээр жаран хүн захиргаанай талаһаа харюусалгада хабаадуулагдаһан байна.

Пэргэлэгын «Путина» гэнэн шалгалтын хоёрдохи шата августын нэгэнһээ эхилжэ, январин арбан табан болотор үргэлжэлэхэ гээд Буриадай Дотоодын хэрэгүүдэй министрестын хэблэлэй албан мэдээсэбэ.

### ОЛЗЫН ХЭРЭГ ДЭМЖЭЛГЭТЭЙ

Бага болон дунда зэргын олзын хэрэг эрхилэгые дэмжэхэ хэмжээнүүд Буриад Республикада абтана гэжэ республикын зөөрин болон газарай харилсаануудай талаар

министрэй орлогшо Павел Дорофеев мэдээсэбэ.

Тэрэ тоодо байра арендээр гү, али худалдан абахадань, олзын хэрэг эрхилэгшэдтэ туһаламжа үзүүлэгдэнэ. Жэ-нээлхэдэ, мүнөөдэрэй байдалаар, олзын хэрэг эрхилэгшэдтэ хүнгэлэлтэтэй гуримаар 300 гаран объектүүд дамжуулан үгтэхөөр бэлдэгдэнхэй. Эдэ объектүүд дүн хамта 56 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай юм. Республикын болон муниципальна мэдэлэй хүдэлсээгүй зөөри арендын гуримаар дамжуулагдахадань, түрүүшын хоёр жэлэй туршдаа олзын хэрэг эрхилэгшэд арендын түлбэриисе хоёр дахин багаар түлэжэ байха юм. Саашадаа олзын хэрэг эрхилэгшэд арендэдэ абан байраа хүнгэлэлтэтэйгөөр худалдажа абаха аргатай.

### АРШААН БУЛАГУУДТА - АНХАРАЛ

Хэжэнгын аймагай Бахлайта тосхонһоо Сулхара ошохо замда дүрбэн булаг бурьялан гаража байдаг хэн. Мүнөө нэгэл газарта аршаанта булаг дүлбэрэн гаража, нотагай зоний бэе махабдта ехэ туһа хүргэнэ.

Үе мүүсэ, хото, хоолой, гэдэһэ дотор болон нюдэнэй, эхэнэрэй үбшэ аргалдаг энэ аршаанһаа нотагай зонһоо гадна холоһоо хүнүүд зорижо ерээд, аршаан залажа абаашадаг байна.

Паяхан энэ аршаанда ойро оршодог Бахлайта, Ганга нотагуудай ажаһуугшад аршаанай эхин багай газар дайда сээрлөһөн байна. Нэрлэгдэгшэ нотагайхид аймагай ажаһуугшадые энэ үүсхэлынь дэмжэхынь, бүгдөөрөө аршаан булагуудайш аа түлөө оролдохынь уряална.

### ҮНДЭР ТҮРЭЛТЭ АЙЛШАН МОРИЛОО

Монголоой буддын шажантай толгойлогшо, «Гандан Тэгчинлийн» дасанай хамба лама үндэр түрэлтэ Д. Чойжамц Ивалгын дасанай, Монголой ламанартай хамта Хэжэнгын дасанай шэрээтэ Гармажап ламын урилгаар июлиин 16-да Хэжэнгэ нотаг морилһон байна.

Үндэр түрэлтэ хамба лама табин юһэ наһатай, габжа гэнэн зипдаатай. Хамба лама Жаран хашарай субаргада мургөө, Хэжэнгэ нотагыс тойроод бодхоогдоһон субаргануудта хүрэхэн байна.

### БАЙГАЛ ШАДАР ГУРИМТАЙ БАЙХЫН ТУЛА

Буриад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министрестын хубиин гуйлтануудаар, гомдолнуудаар, дуралхалнуудаар хүлээн абаха нүүдэл комиссиин гэшүүд Байгалай эрьедэхи амаралтын газарнуудаар ябажа эхилэнхэй.

Улаан-Үдһөө холо бэшэхэнэ оршодог Шаргал нуурай эрьедэ, тийхэдэ Байгалай эрьедэхи Култушная гэнэн амаралтын газарта хүн зонтой уулзажа, тэдэнэй наһамжа дуралхалнуудые бэлэжэ абана. Амаралтад комиссиин гэшүүдтэ амаралтын газарай аюул үй байдал хангаха талаар дуралхалнуудые оруулна. Эдэ хоёрлөөнүүдтэй дүнгөөр миллиционерүүд амаралтын газараар харгын хүдэлөөнэй аюулгүй байдал хангаха, худалдаа наймаанай хойноһоо хинамжалха, нигтын гурим сахилгада онсо анхарал хандуулха байна.

### БҮРЯАДТА ХУБИТАЯА ОРУУЛНА

Байгал далайн эрьедэ амарха зорилготой аяншалагшадай 70 процентнь Буриад Республикасыс шэлэнэ гэжэ аяншалгыс түсэблэлгын болон хүгжөөлгын Сибириин институтай директор, Эрхүүгэй областин нийтын палаатын гэшүүн Олег Данилин тоолоно. Тэрэнэй наһамжаар, Эрхүүгэй областьдо аяншалгын инфраструктура гээгдэнги байдалда оронхой. Эрхүүгэй областьдо уһантай эрьедэ амарха газарнууд болбосон түхэлтэй болгодоногүй. Байкальск хото шадар амарха гэхэдэ, Байгалай целлюлозо-картонной комбинат оршон тойронхи агаарые бузарлана. Тиймэхээ Эрхүүгэй областин олзын хэрэг эрхилэгшэд Буриад Республикада аяншалгыс хүгжөөлгэдэ горитой хубитаяа оруулна.

### БӨӨНЭРЭЙ ФЕСТИВАЛЬ

Буриадта бөөнэрэй фестиваль эмхидхэгдэхэнь. Түнхэнэй үндэһэтэнэй парка байгша оной августын хоёрһоо эхилээд, юһэн хүртээр «Бөө шажан болон искусство» гэнэн фестиваль үнгэргэгдэхэ. Тэрэнэй үедэ бөө хүнэй шанар шэнжэ, доторой байдал, зохёохы ажал ябуулга тухай хэлсэхэ эрдэмэй симпозиум, нигтын тайлган болоод бусад шухала удхатай хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэхэ байна. Түнхэнэй аймагай тахилгата Буха-ноён гэжэ газарта «Тэнгэр» гэнэн шажан мургэлэй эмхин болон бусад эндэ уригдаһан бөөнэр тайлган үнгэргэхэ. Энэ хэмжээ ябуулгын үедэ бөө мургэл болон тэрэниисе дэлгэрүүлэгшэд тухай баримтата фильмүүд харуулагдаха.

Эльвира ДАМБАЕВА.

## НОНИРХОЛТОЙ АЯНШАЛГЫН САГ

Загарайн аймагта «Дружба» лагерь найхан байгаалийг газарта оршодог юм. Эгээр энд эрээдүй тамиршад амардаг. Мүнөө хоёрдохи халаанда бүхы аймагуудай түлөөлэгшэд бэс махабадаа найжаруулна.

Ухибүүдэй хэлэхээр, энэ жэл эй амаралгын түсэб угаа хонирхолтойгоор табигданхай. Шалтагаан гэхэд, аяншалгын талаар олон хэмжээ ябуулганууд программада оруулагдаа.

Паяын үдэрнүүдтэ лагерин 10 хүбүүд, басагад Онохой хууриншаа Улаан-Үдэ хүртэр Удын унаар урдан буугаа. Удаань Сэлэнгэ соо Кабанскын аймагай Тресково хүртэр мүн лэ урдаба. Энэ хэмжээ ябуулга эмхидхэхи тула шанга гэгшын бэлэхэл хэгдэ.

- Тус хэмжээ ябуулга үнгэргэхын тула нимэ аяншалга хэдэг бэрхэ мэргэжэлтэниэ уряабди. Тэрэ манай хүүгэдтэ хонирхолтойгоор ойлгуулжа үгөө. Бидэ өөхэдөө онгосо, абаралгын хэргэжэлтэниэ худалдан абаабди. Манай хүүгэдэй спортын олимпийскэ халаанай республиканска хургуулинн директор Цырен Санданович Цыдынжанов бүхыгөөрөө туһалаа, - гээд «Дружба» лагеринн директор Федор Иванович Дарханов хөөрэнэ.

Лагеринн дэргэдэ «Экстрим» гэхэн команда байгуулагдаа. «Уралдуулгада хабаадахаар арбан хүн шэлэгдэ. Бишье эндэ оролсоһондоо баярлааб. Юуб гэхэдэ, бэлэхэлгын үедэ юушье

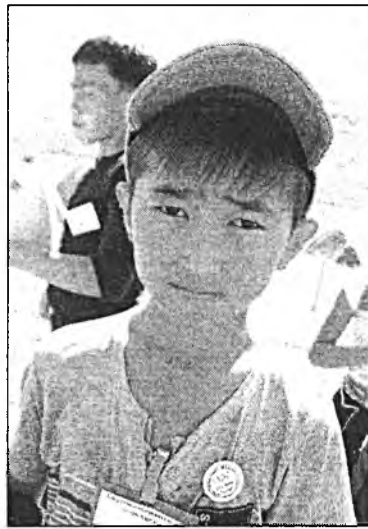
мэдэдэггүй байһанаа мэдэрэб. Хэды тингэбэшье булта бидэ аяншалгын талаар бэрхэнүүд болообди, - гээд Анна Антипова хөөрэнэ.

Онохой хууриншаа хоёр үдэрэй туршада тэдэ Улаан-Үдэ хүрөө. Үдэшлэн болоходо, Удын эрьедэ майхануудыэ тогтоожо хоноһон байнад. Эдэе хоолоо шанаха, гал түлхэ мэдэнүүдынь эгээл эндэ хэрэгтэй байшоо.

Ухибүүдэй хэлэхээр, манай байгаали аргагүй найхан байна. Юундэ хүн зон бог шоройгоо уһанай эрьедэ хаянаб гэжэ тэдэ ойлгоногүй, голхорно.

«Дружба» лагеринн хүүгэд үшөө нэгэ хонирхолтой хэмжээ ябуулгада хабаадалсаа. Тэдэ Загарайн аймагай Ацагат хууринда хая үнгэргэгдэһэн залуушуулай хуралдаанда ошобо. Мүн баһа майхан татажа, хонирхолтойгоор амараа. Эгээл эндэ хэдэн хүүгэдтэй бидэ хөөрэлдөөбди.

Алтына Дымбрылова (Захааминай аймагай Сахир хуурин): Би өөрөө волейбол наададагби, манай лагерьта эмхидхэһэн пионеролоор мурьсөөн намда ехэтэ найшаагдаа. Мүн тинхэдэ лагеринн президентын хунгалтада хабаадажа, өөрыгөө дэбжүүлэб. Муугаар идхалгын ажал ябуулжа, президент боложо шадаагүйб. Дискотеканууд хонирхолтойгоор үнгэргэгдэнэ. Бидэ өөхэдөө дуратай хүгжэмөө табиулжа, дуран соогоо хатарнабди.



**Вячеслав Хушкеев (Кабанск):** Даам наадалгаар хайн үрэ дүн харуулааб. Буряадай мурьсөөндэ 3-дахн хуурн эзлэб, харин Сибириин чемпионатта түрүүлжэ гарааб. Лагерьта бидэ гоёор амарнабди, үглөөнһөө үдэшэ болотор хонирхолтой юумэн боложол байдаг.

**Аюр Дамбасв (Хэжэнгэ):** Би даам нааданаб. Пая Хэжэнгэдэ болоһон мурьсөөндэ хоёрдохи хууринда гарааб. «Дружба» лагерьта түрүүшынхисэ амарнаб. Ехэ гоё байна гэжэ хэлэхэ ханаатайб. Нэгэ таһалга соо 8 хүбүүд оронхойбди. Мүнөө үедэ булта танилсаад, нүхэд болонхойбди.

## МОРИН НҮХЭДТӨӨ ҮХИБҮҮД ШАМДАНА

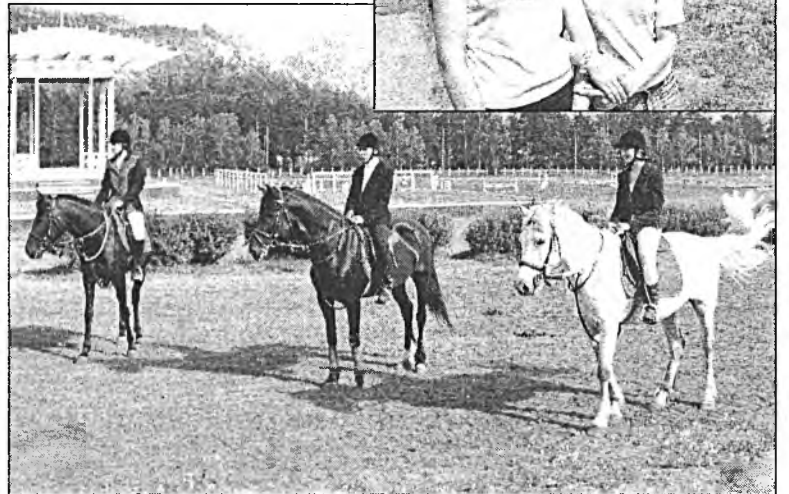
Хүүгэдэй спортын олимпийскэ халаанай 9-дэхи хургуули мори урилдаанай секци республиканска ипподром дээрэ ажалаа ябуулжа байдаг. Зунай зулгы сагта энэ хургуулинн шабинар «Верхняя Березовка» гэхэн лагерьта золтойгоор амарна.

Улаан-Үдэ хотын 47-дохи хургуулинн шаби Ольга Викулина мориной секцидэ гурбан жэл соо ябана. «Элдэбын түхэлэй мурьсөөнүүдтэ хабаадааб. Тэндэ илажашье гарааб, моринһоошье унааб. Тэсд «сэсэн морин хүнэй унахада, дэлһээ дэльбэжэ үгэдэг» гэхэн арадай мэргэн үгэ дэмы бии болоогүй гэжэ хананаб. Тнихэдэ юугэшье үбдэхөөгөөгүйб», - гээд Ольга хөөрэнэ.

Ольгын хэлэхээр, хорилгын үедэ хүн бүхэн ондо ондоо морёор ябана.

Энэ хадаа тон шухала шалтагаан юм. Юуб гэхэдэ, морид элдэб ондоо хүнүүдтэ дадана. Мүн тинхэдэ хүн өөрөө баһа олон моридто хандажа хурана бшуу.

Ород үүлтэрэй хатарша



морин «Кипарис» Ольга Викулинагай эгээл дуратай морин бшуу. «Ехэ хайн зантай морин. Хааяндаа тэрэмни бэшэ моридоор наншалдаад абаха дуратай. Харин намаяа ходо таянад, эрхэлжэ байдаг», - гээд Ольга хөөрэнэ.

24-дахн хургуулинн 11-дэхи классай шаби Ирина Дамбасва гурбан наһатайдаа мориндо хууһанаа хонирхолтойгоор хөөрэнэ. «Зэдын аймагай Дэрэстэ хууринда минни түрэлхид намай мориндо хуулгажархэо нэн. Бэрхээр барилсаад хуугааш гэжэ мүнөө болоходо хөөрэлдэдэг. Манайда ходо үхэр мал, морид олоор байгша нэн. Эгээл дуратай моринн «Ласточка» гэжэ нэрэтэй нэн. Тэрээгээрэ ябадаггүйшье наа, ходо хаража, эльбэжэ, таалажа байдаг хэмэ», - гээд Ирина хөөрэнэ.

Улаан-Үдэ зөөжэ ерэмсээрээ, Ирнын ипподром ошоһониннь гайхалгүй. Тэрэ аяар табан жэл соо хорилго гаража байна. Эндэ хатарша Титаник гэхэн мориндо Ирина эгээл дуратай юм. «Пайн зантай, хүнүүдтэ дуратай морин юм», - гээд тэрэ хэлэнэ.

Басагадай хэлэхээр, моритой харилсахадаа, ямаршье хүн хайнаар өөхэдөө хүмүүжүүлэгдэнэ. Моринной секцидэ ябадаг хүбүүд, басагад түхэрэн жэл соо хорилго хэнэ. Үбэлэй янгинама хүйтэндэшье, зунай халуундашье тэдэ дуратай мориндоо шамдана. Тэдэниэ үдэр бүри эдэсүүлхэ, уһалуулха саг болоно бшуу.



## НУРГУУЛИН МУЗЕЙНҮҮД - АГУУ ИЛАЛТАДА

Бүхы 2010 он манай арадай туйлаһан Агуу Илалтын 65 жэлэй ойдо зориулагдана. Энэ ушараар олон тоото хэмжээ ябуулганууд эмхидхэгдэһэн зандаа. Паяын үдэрнүүдтэ республикын хургуулинуудай музейнүүдэй конкурс-харалгын дүнгүүд согсолгодо.

- Пуралсалай жэлэй хүүлшын табан һара соо манай конкурс эмхидхэгдэ. Бүхы дээрэ гурбан томо номинацида түрүү хуури эзэлэгшэдыэ элэрүүлэбди. Энэ хадаа түүхэтэ сэрэгэй музей, дайнай болон сэрэгэй Алдарай зал, дайнай болон сэрэгэй булан гээд тоолонобди. Бүхы дээрэ 15 аймагай 87 хуралсалай гуламтанууд манай конкурсдо хабаадаа, - гээд республиканска хизаар ороноо шэнжэлгын, аяншалгын түбэй мэргэжэлтэн Эржена Шобосва хөөрэнэ.

«Дайнай Алдарай булан» гэхэн номинацида Ивалгын аймагай хүүгэдэй нэгэ сээрлинг олондо найшаагдаа. Оройдоол балшар бага наһанһаань эрээдүйс патриотическа талаар хүмүүжүүлжэ байхадань баярламаар. Эндэ бүлгэм бүхэндэнь дайн тухай мэдээнтэй булан хэгдэнхэй. Бага хүүгэдтэ сэрэгэй фото-буул-



габаринууд харуулагдана, хонирхолтой хөөрэлдөөн эмхидхэгдэнэ. Эдэндэ тусхай шан барюулагдаа. Дээрэ хэлэгдэһэн номинацида Хурамхаанай аймагай Могойтын хургуулинн, Кабанскын аймагай Шигаевын дунда хургуулинн, Загарайн аймагай Шэнэ-Горхойой хургуулинн, Тарбагатайн, Бэшүүрэй, Прибайкалинн аймагай хургуулинуудай музейнүүд шангай хууринуудта гараа. Эндэ Улаан-Үдэ хотын 42-дохи хургуулиннхид түрүүлжэ гараа.



«Дайнай болон сэрэгэй Алдарай зал» гэхэн номинацида Мухар-Шэбэрэй 1-дэхи хургуули, Хурамхаанай аймагай Барханай хургуули ба Муяын аймагай хүүгэдэй аяншалгын болон экскурсинн түб шалгараа. Кабанскын аймагай Каменскын барилгын болон олзо хэрэг эрхилэлгын техникумэй түүхэтэ-хизаар ороноо шэнжэлгын музей түрүү хуурида табигдаа. «Манай хуралсалай гуламтын оюутад энэ музей суглуулаа. Эндэмнай олон

тоото хэшээлнүүд, элдэбын хэмжээ ябуулганууд эмхидхэгдэнэ. Манай эрээдүй Эсэгэ орондоо дуратайгаар хүмүүжүүлэгдэхэ бээ гээд ходо ханаата боложо байдагбди. Музейнай эшээндэ аргагүйгөөр туһална бшуу», - гээд Каменскын барилгын болон олзо хэрэг эрхилэлгын техникумэй ород хэлэ

ба литературын багша Екатерина Ильинична Демнина хөөрэнэ.

Хоринн аймагай Баруун-Хасууртын, Бэшүүрэй 1-дэхи хургуулинуудай болон Кабанскын аймагай Каменскын лицейн музейнүүд «Сэрэгэй-түүхэтэ музейнүүд» гэхэн номинацида шангай хууринуудта гараа. Улаан-Үдын 31-дэхи хургуулинн СССР-эй Герой П.Т.Харитоновой нэрэмжэтэ дайнай болон ажалай Алдарай музей түрүүлжэ гараа.

Энэ хэмжээ ябуулгада хабаадагшад, залуу халаан инмэ музейнүүдыэ харалсахаа, бүтээлсэхэсэ ехээр шамданагүй. Ушар гэхэдэ, энэ ажал хадаа хүн бүхэнэй ханаанай, мүнгэн үгэдэггүй байна. Гэхэтэй хамта музей соо ута наһатай, мэнэ наһанай амаралтада гарахаа ябаһан хүнүүд ажаллана.

Томо фотоальбомууд, цифровый фотоаппарат, сканер, ксерокс гэхэн бэлэгүүд баяр баясхаланта байдалда илагшадта барюулагдаба.

Тус хуудана Борис БАЛДАНОВ бэлдэбэ.  
Авторай фото-зурагууд.

## Засагай дээдын зургаануудта

БҮРЯАДАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВО:  
ҮДЭР ҮДЭРЭЙ ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД

2010 оной июлиин 19 - 23

Июлиин 19-дэ Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын заншалта зүблөөнүүдэ үнгэргэхөө гадна «ТГК-14» ОАО-гой генеральна директор С.И. Васильчуктай болон Северо-Байкальска аймагай толгойлогшо И.В.Пухаревтай уулзаа.

Июлиин 20-до Буряадай Президент Буряадай найн дураараа Россин бүридэлдэ орохоор 350 жэлэй ойн баяр тэмдэглэлгын хэмжээ ябуулгануудай түсэбтэ хабаатай объектүүдэй барилгада, «2013 он болотор Алас Дурна зүгэй болон Забайкалийн хүгжэлтэ» гэхэн республиканска тусхай зорилготой программын 2011 оной номололгодо болон бусад амин шухала асуудалнуудта зориулагдахан хүдэлмэрийн зүблөөнүүдэ эмхидхээ.

Июлиин 21-дэ Вячеслав Наговицын Москва хотодо Загаһанай ажахын комплекс хүгжөөлгын асуудалнуудай талаар правительствена комиссийн хүдэлмэридэ хабаадаа. Тийн хуули буса, гуримгүй болон тоосоогүй олзоборилготой тэмсэхэ талаар хэмжээнүүдэй үндэһэн түсэбэй түлэб, мүн «Уһанай амитадай нөөсөнүүдэй продукциян шанар болон аюулгүйе хангалгын асуудалнуудта хабаатай Россин Федерацийн зарим хуули ёһоной актуудта хубилалтанууды оруулха тухай» федеральна хуулийн түлэб хэлсээ.

РФ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо В.Зубковтэй Буряадай Президент «Айнек-Гол» гэхэн хилэ гаралгын пунктн хүдэлмэрийн эмхидхэлгэ тухай хөөрэлдөө. Юуб гэбэл, һаядаа тус пунктаар Монголһоо Буряадта эбэртэ бодо мал оруулагдахаар хараалагданхай.

Гадна РФ-гэй спортын, аяншалгын болон залуушуулай политикын министрэй орлогшо П.Новиковтой уулзалгын үедэ Физкультурын-спортын комплексн барилгын номололго тухай хэлсэгдээ; Ой модоной ажахын федеральна агентствын хүтэлбэрилэгшэ А.Савиновтай ойн түймэрнүүдэ саралгада ехэ мүнгэнэй гаргашалагдахан ушарһаа туһаламжа тухай хэлсэгдээ.

Июлиин 23-да Вячеслав Владимирович «ЭКСПО-2010» гэхэн хэмжээ ябуулгада зориулагдахан хүдэлмэрийн уулзалга, тийхэдэ Буряадай найн дураараа Россин бүридэлдэ орохоор 350 жэлэй ойн баярта бэлдэлгын болон үнгэргэлгын талаар эмхидхэлэй хорооной зүблөө хүтэлбэрилөө.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Иннокентий Егоров үнгэргэшэ долоон хоногто Буряадай Президентын, Буряад Республикын Арадай Хуралай, 2010 ондо Сибирин федеральна тойрогто Бүхэроссин ажаһуугшадые тоолон бүридэлгэ үнгэргэлгын талаар комиссийн зүблөөнүүдтэ хабаадаа.

Гадна Иннокентий Матвеевич нимэ асуудалнуудаар хүдэлмэрийн зүблөөнүүдэ хүтэлбэрилөө гэбэл: Буряадай найн дураараа Россин бүридэлдэ орохоор 350 жэлэй ойн баярта бэлдэлгэ болон түгэсэгдөөгүй барилга; хүүгэдэй республиканска клиническэ больница, Н.А.Семашкин нэрэмжэтэ республиканска больница, оперо болон баледэй театр, Буряад драмын театр нэһлэбэн шэнэлэлгэ; хотын шэнэ хүдөөлүүлгын газар барилга; 2011 оной республикын бюджет.

Экономическа хүгжэлгын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Чепик РФ-дэ Социально-консервативна политикын түбэй, Буряадай Россин бүридэлдэ орохоор 350 жэлэй ойн баярта бэлдэлгын болон үнгэргэлгын талаар эмхидхэлэй хорооной зүблөөнүүдтэ хабаадаа.

Александр Евгеньевич нимэ зүблөөнүүдэ хүтэлбэрилөө гэбэл: Салин түлбэри гуримшуулгын, ажаһуугшадые ажалаар хангалгын болон үгытэй зоной тоо үсөөлэлгын талаар комиссийн; Загаһанай ажахын соведэй; РФ-гэй нэгэдхэгдэмэл

бюджетдэй олзо оршо дээшлүүлгын талаар хүдэлмэрийн бүлэгэй; РФ-гэй Правительствын дэргэдэхи Инвестиционно ажаябуулгын талаар зохилдуулгын соведэй.

Хүдэлмэрийн зүблөөнүүдтэ хэлсэгдэһэн асуудалнууд: «Курорт-2010» хэмжээ ябуулганууды үнгэргэлгэ, Мухар-Шэбэрэй аймагай Түгнэ һууринай социально-экономическа хүгжэлтэ, республикын түлөөлэгшэдэй Сочи болон Хитадай Шанхай хото ошолго, Японын түлөөлэгшэдэй ерлэг.

Социальна хүгжэлгын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Бальжиров Монголдэ үнгэргэгдэһэн «Алтарганада» хабаадаа. Баир Гвибаливичай залаан хүтэлбэрилдэг министрствэнүүд болон албан зургаанууд «Ажаһуугшадые социальна талаар дэмжэлгын түб» РГУ-гай филиалнуудай болон ажаһуугшадые социальна талаар хангалгын эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүблөө, «Реабилитация после кохлеарной имплантации» гэхэн албан хоорондын семинар, «Ерээдүй манай гарта!» гэхэн залуушуулай регионууд хоорондын фестиваль, репуликын хүүгэдэй элүүржүүлгын эмхинүүдэй шалгалта эмхидхээ.

Инфраструктура хүгжөөлгын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Фоменко РФ-гэй Президентын хүтэлбэрилэһэн бүхы зүблөөнүүдтэ хабаадаад, нимэ асуудалнууды хаража үзөө: бага ГЭС-эй барилгада үгтэһэн газарай участок болон Баргажанай аймагта хатуу үлэгдэл хаядаһануудай полигонууды мужаалалга; тодорхой харгын объектүүдэй барилгада бюджетдээ урьһаламжа абалга; Улаан-Үдэ хотын 140ка» кварталда газарай участок хүлһэлэлгэ; «Монды», «Жэлтэр», «Айнек-Гол» гэхэн автомобиль гаралгын пунктнууды түлэблэлгэ; хүүгэдэй республиканска клиническэ больницын, оперо болон баледэй театрай, Буряад драмын театрай, Семашкин нэрэмжэтэ республиканска клиническэ больницын барилга.

Гадна Александр Андреевич эрхэтэдтэй хубинь асуудалнуудаар уулзаа, Закаменск хотын Соёлой байшан нэһлэбэн шэнэлэлгэдэ хабаатай хүдэлмэрийн зүблөө хүтэлбэрилөө.

РФ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Анатолий Лехатиной толгойлдог РФ-гэй Президентын дэргэдэхи Буряад Республикын Бүрин этигэмжэтэ түлөөлэггэтэ эмхидэ энэһинээ урид бэелүүлжэ байһан ажалаа үргэлжүүлэхээ гадна Татаурово – Горячинск – Баргажан замаар 220 вольтын, Усть-Кут – Нижнеангарск замаар 500 вольтын лининүүдэй таталга, бага ГЭС-үүдэй барилга эршэдүүлээ.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо – РФ-гэй Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрилэгшэ Петр Носков РФ-гэй Правительствын болон РФ-гэй Генеральна Прокуратурын суг хамтын зүблөөндэ бэлдэхэлэй ажал ябуулаа. Петр Лукичай толгойлдог байгуулгануудай хүдэлмэрилэгшэд Монголдэ үнгэргэгдэһэн Алтарганада, «Майдари-Хуралда» хабаадаа; хүсэндөө байгаа хуули ёһоной актууды эдилгэ абалгын талаар шэнжэлээ; хасагуудай соёлой II республиканска фестивалда, Сибирин федеральна тойрогто Россин Федерацийн Президентын Бүрин этигэмжэтэ түлөөлэггэтэ эмхиин дэргэдэхи Кадрова политикын талаар зохилдуулгын соведэй болон гүрэнэй шагналнуудай талаар комиссийн зүблөөнүүдтэ бэлдээ; РФ-гэй Байгаалин нөөсөнүүдэй министрствэтэй суг хамта Кабанскын аймагай Сухинское һуурида Байгалай эрьһенээ үлэгдэл хаядаһанууды амяарань суглуулха талаар эхин туршалгада хабаадаа.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Хэблэлэй албан.

Буряад Республикын Арадай Хуралай  
түсэблэһэн хэмжээ ябуулганууд

2010 оной июлиин 26 - 30

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН  
АРАДАЙ ХУРАЛАЙ  
ТҮРҮҮЛЭГШЫН УЯЛГАНУУДЫЕ  
ДҮҮРГЭГШЭ А.С.КОРЕНЕВОЙ  
ДЭРГЭДЭ ЭМХИДХЭГДЭХЭ  
ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН

26.07 11.00 Бага тапхим

II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН  
АРАДАЙ ХУРАЛАЙ  
ХЭРЭГҮҮДЫЕ ЭРХИЛЭГШЭ –  
АППАРАДАЙ  
ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЫН  
УЯЛГАНУУДЫЕ ДҮҮРГЭГШЭ  
В.Г.ТАРХОВАЙ ДЭРГЭДЭ  
ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИЙН  
ЗҮБЛӨӨНҮҮД

26.07 13.30 Бага тапхим

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН  
АРАДАЙ ХУРАЛАЙ  
ХОРООНУУДА

Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетдэй, налогуудай болон финансын талаар хороон (түрүүлэгшэнь Ц.-Д.Э.Доржиев)

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ арбан долоодохи сессидэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд

26 – 30.07

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нютагай өөһэдн хүтэлбэрин, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон

(түрүүлэгшэнь А.С.Скоцырская)

«Россин Федерацияда нютагай өөһэдн хүтэлбэриэ эмхидхэлгын юрэнхы дүримүүд тухай» 2003 оной октябрийн 6-ай 131-ФЗ дугаарай федеральна хуулиэ Сибирин федеральна тойрогто бэелүүлгын дүй дүршэл тухай» асуудалаар регионууд хоорондын эрдэмэй-практическа конференцидэ бэлдэлгэ тухай

27.07 11.00 каб.323

«Буряад Республикада хуули эбдэлгэнүүдэ һэргылэлгын байгуулгын үндэһэ һуури тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

28.07 15.00 каб.323

«Эдилгэ абалгада эсэргүүсэхэ тухай» федеральна хуулида болон «ООН-ой 2003 оной октябрийн 31-эй Эдилгэдэ абалгада эсэргүүсэлгын уласхоорондын тусхай хэлсээнэй болон 1999 оной январийн 27-ой Эдилгэ абанай түлөө уголовно харюусалга тухай уласхоорондын тусхай хэлсээнэй баталагдаһан, тийхэдэ «Эдилгэ абалгада эсэргүүсэхэ тухай» федеральна хуулийн абтан ушарһаа Россин Федерацийн зарим хуули ёһоной актуудта хубилалтанууды оруулха тухай» федеральна хуулида хубилалтанууды болон нэмэлтэнүүдэ оруулха тухай» федеральна хуулида хубилалтанууды болон нэмэлтэнүүдэ оруулха тухай» 396232-5 дугаарай федеральна хуулийн түлэб тухай

29.07 10.00 каб.323

«Буряад Республикада муниципальна албанай тушаалнуудай тоолбори тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

30.07 10.00 каб.322

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон

(түрүүлэгшэнь В.А.Павлов)

«Агналга болон агнуурийн нөөсөнүүдэ хамгаалха тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

27.07 10.00 каб.119

«Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ яармагуудай ажаябуулга эмхидхэхэ тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

28.07 10.00 каб.119

«Бутархай наймаанай дэлгүүрнүүд болон Россин Федерацийн Ажалай кодексто хубилалтанууды оруулха тухай» федеральна хуулийн 1-дэхи статьяда хубилалта оруулха тухай» 381781-5 дугаарай федеральна хуулийн түлэб тухай (яармагууд дээрэ эд бараа худалдалгын (хүдэлмэринүүдэ бэелүүлэлгын, хангалганууды үзүүлэлгын) талаар ажаябуулгы хуулийн талаар гуримшуулга тодорхойлох тухай) – Россин Федерацийн Федеральна Суглаанай Федерацийн Соведэй гэшүүн В.Л.Евтухов оруула

28.07 15.00 каб.119

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэтэнэй асуудалнуудай, залуушуулай политикын, ниитын болон шажан мүргэлэй нэгэдэлнүүдэй талаар хороон

(түрүүлэгшэнь В.Р.Булдаев)

«Буряад Республикын Арадай Хуралда түлөөлэгдэһэн политическэ партинуудай ажаябуулгы Буряад Республикын олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ тэгшэ адляар харуулха найдуулганууд тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

27, 29.07 10.00 каб.212

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон

(түрүүлэгшэнь А.Т.Стопичев)

1. «Россин Федерацияда уялгата медицинскэ страховани тухай» федеральна хуулийн абтан ушарһаа Россин Федерацийн зарим хуули ёһоной актуудта хубилалтанууды оруулха тухай» 385394-5 дугаарай федеральна хуулийн түлэб тухай

26.07 9.30, 10.00 каб.218

2. «Пуралсал тухай» Россин Федерацийн Хуулийн 52-дохи статьяда хубилалтанууды оруулха тухай» 394584-5 дугаарай федеральна хуулийн түлэб тухай

26.07 9.30, 10.00 каб.218

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаалин нөөсөнүүдэ ашагалгын болон оршон тойронхине хамгаалгын талаар хороон

(түрүүлэгшэнь В.Г.Ирильдес)

«Улаан-Үдэ хотын муниципальна эдлэлэй зөөриэ Буряад Республикын гүрэнэй эдлэлдэ дамжуулан үгэхэ тухай» Буряад Республикын Арадай Хуралай тогтоолой түлэб тухай

28.07 15.00 каб.203

III. ЭРХЭТЭДЫЕ ХҮЛЭЭН  
АБАЛГА

А.С.Коренев – Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо

26.07 14.00-17.00 каб.118/326

В.Г.Ирильдес - Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаалин нөөсөнүүдэ ашагалгын болон оршон тойронхине хамгаалгын талаар хорооной түрүүлэгшэ

28.07 14.00-17.00 каб.118/211

# ЁОХОР НААДАН ПАЙХАН ДАА!

Уни сагай заншалаар  
 Уеын үедэ дамжуулхан  
 Аялга дуунай дэгжэ татан,  
 Ёохор наадаая эхилсээ!

Иймэ үгэнүүдээр нэргээгдэжэ байхан ёохор хатарай хүни нээгдэбэ. Хоёрдохн жэлээ удаа дараалан тус хэмжээ ябуулга Забайкалинн хизаарай арадуудай Этнографическа музей соо болохон байна. Хоёр үдэрэй турша соо Улаан-Удын, республикын аймагуудай ажагуушад, бүхы дэлхэйн монголнуудай Конвентдэ буулан айлшад эндэ хабаадалсажа, манай түүхын эрьсын нэгэн болобо.

Ёохорой нааданда хүн аргагүй олоор суглараа. Этнографическа музейн хажууда автомашинын хубарил тэрэ аяар холын томо трасса хүртэр татагдаад байгаа. Мүн тинхэдэ хойно хойноооонь дүүрэн автобусууд эндэ ерээд, гэдэргээ бусажа, һөөргөө баһа дүүрэн зонтой ерэнэ.

Бүхыдээрээ энэ үлсхэдэ республикыннай аймагуудай 13 бүлгэм хабаадаа. Мүн тинхэдэ шог зугаатай Гүнзэн-Норбо Гүнзынов ба Бурядадэй телевиденнин диктор Ирина Родионова гэгшэд шадамар бэрхээр хүтэлбэрлэжэ, хүн зондо хайшаагдаа.

- Манай энэ ёохорой үдэшэ буряад арадаймнай нэгдэлэй жэшээ гээшэ. Иймэ хайндэриүүд республикыннай шоу сараа харуулха

хэмжээн болоно, - гээд Буряад Республикын соёлой министр Тимур Цыбиков нээлгын баяр ёһололой үедэ тэмдэглээ.

«Байгал» гэхэн дуу, хатарай гүрэнэй театрай директор Дандар Бадлуевай хэлэхээр, жэл бүри ёохор нааданда хүнэй анхарал буурашагүй эхэ болоо. Ушар тинмэхэ «Байгал» театрай артистууд ёохорой зарим хүдлөөнүүдтэ сугларагшадые хургаа. «Манай хүнүүд абаһаар лэ ойлгоод, сээжэлдээ дабана. Хэдэн олон жэл соо шуһаар дамжуулагдаһан заншал хүн бүхэнэй зосоо шуулгаатай байна гэхээр», - гээд Дандар Бадлуев хэлэнэ.

«Байгалай» директорэй хэлэхээр, үлсхын конкурсн программада хабаадаг зохёохы бүлгүүд шадабария дээшлүүлнэ. «Булга хайнаар оролдно. Хубсаһа хунараа шэнэлнэ, ёохор нааданайгаа дуунуудые шэнээр гүйсэдхэнэ», - гээд Дандар Бадлуев магтан хэлэнэ.

Ёохор наадые хэдэн арбаад жэл соо шэнжэлжэ ябаһан эрдэмтэн Ирина Даниловагай хэлэхээр, эндэ хабаадаһан зохёохы бүлгүүдтэ доро дохихо хэрэгтэй. «Мүнөө хүндэ үедэ хүдөөгэй артистнарта хэншы мүнэ үгэнгүй. Тэдэмнай өөрын ханаагаар өнхөдөө хубсаһа хунараа бүтээжэ, ёһо заншалаа алдахагүй гээд ажалаа ябуулжа

байнад», - гээд Ирина Данилова хэлэнэ.

Пүүлэй үедэ залуушуул ёохорто хуража байһанин хайшаалтай. Энээн тухай Ирина Данилова баярлан хөөрэнэ. «Залуушуул автомашина соогоо ёохорой дуунуудые шагнаха дуратай болошоо. Үйлсөөр ябаханда, энэнь эли байна. Тэдэ дуунууд хэды маягаар бүтээгдэбшы, өөрынгөө худха, хүсэ ёохор алданагүй», - гээд Ирина Данилова хэлэнэ.

Дандар Бадлуев, Ирина Даниловагай нэгэ дуугаар хэлэхээр, пүүлэй үедэ ёохорые шэнжэлгэ, бэлдэрлгэ шэнэ шатада гараа.

Ёохорой дүхэригтэ гараһан 13 аман зохёолой бүлгүүдэй табанин шалгаржа, хонин бэлэгтэ хүртөө.

Ивалгын аймагай Доодо-Ивалга хууринай багшын ажалай ветеран Галина Дашевна Дугарова «Гуламта» ансамбльдэ ябалсана. Тэрэ нимэ эхэ хайндэртэ хабаадаһанда баяртай байһанаа абаһаар лэ мэдүүлнэ. «Мүнөө жэл ансамблинай байгуулагдаһаар 10 жэл болобо. Бүхы энэ хугасаа соо манай программада ёохор гол хуури ээлнэ», - гээд Галина Дашевна хөөрэнэ.

Галина Дугарова үшөө залуу байхандаа, ёохортой танилсаһан байна. Мүн түрэл гаралын энээн тухай хөөржэ үгэһи бэлэй. «40-50 жэлэй саала тээ манай «Комитерн» гэхэн колхоздо нэгэ бишыхан клубтай һэмди. Булта тэндэ ёохорлодог һэмди. Пүүлэй үедэ тэрэ сагаа гэнгэ ханаад, мартагдаһан үгэнүүд толгойдомнай ороодхидог», - гээд Галина Дашевна ханаан хөөрэнэ.

Аман зохёолой ансамбльда ябажа, Галина Дашевна Дугарова олон юумэ мэдэгүй байһанаа мэдэжэ, хуража, мүн лэ һонирхолтойгоор хөөрэнэ.

Доодо-Ивалгын «Гуламта» ансамбль «Ёохорой хүндэ» хоёрдохн жэлээ хабаадаба. Урда жэл тэдэ шангай хуури ээлһэн байна. Мүнөөшье «Гуламта» түрүүшүүлэй дунда ябалсана.

Зэдын аймагай «Дэбэснэм» ансамбль 40 гаран жэлэй түүхэтэй. Энэ хугасаа соо тэдэ республикаа холо ойгуур суурхуулан намтартай. «Ёохорой дуунууд манай репертуарта гол хуури ээлнэ. Манай Алцаг нотагай хүн зон маанадтаа ёохорой үгэнүүдые асаржа үгэдэг. Мүн өһөдөөшье наһатай зондоо ошоожо, бэшэн абадагбди. Ёохор мэдэдэг, ханаад ябадаг хүнүүднай жэл бүри үсөөржэл байна. Тинмэхэ энэ ажалаа түргэдхэн ябуулабди», - гээд ансамблин хүтэлбэрлэгшэ Валентина Банзарова Жигжитова хөөрэнэ.

Түрүү хуури ээлэгшэдэй тоодо Баргажанай аймагай Баянгол хууринай «Баянголой гургалдайнууд» гэхэн аман зохёолой бүлгэм оролсоо. Ажалай ветеран Валентина Бадмаевна Потхосвагай хэлэхээр, энэ ансамбль 1988 онһоо эхнэ абана. «Ёохорой хатар ансамблиннай репертуар соо яһала олон. Энэ «Ёохорой хүнин» үедэ гүйсэдхэн ёохорые 90-ээд онуудай хүүл багаар Викторина Владимировна Абгалдасва манай нотаг ерэжэ, заажа үгэнэ байна. Тинмэхэ бүхы буряадуудай ёохорой хатарнуудые мэдээд ябанабди», - гээд Валентина Бадмаевна хөөрэнэ.

Захааминнай аймагай аман зохёолой «Захаамин» ансамбль соо нотагай эгээл бэрхэ, түрүү хүнүүд оруулагдажа, «Ёохорой хүндэ» хабаадаба. Тэдэнэй тоодо «Дүтлүүрэй арадай театрай режиссёр Надежда Андреевна Эрдьнессвае нэрлэмээр. «Мүнөөдэр харуулан наадамнай эгээл манай нотагай, төөбин, таабайнарай наадажа ябаһан хатар гээшэ. Энэ ёһотойл манай Захааминнай ёохор юм. Ай-



магаймнай соёлой хүдэлмэрилэгшэд нотаг нугануудаараа ябаад суглуулан ажалнай соёлой таһагта нэгдүүлэгдэжэ байдаг. Тэдэнтэй бидэ булта танилсаха аргатайбди», - гээд Надежда Андреевна хөөрэнэ.

Ивалгын аймагай «Оронго» ансамбль мэдээжэ бүлгэмүүдэй нэгэн байгаа. Тэдэнэй түрүүшүүлэй тоодо оролсоһонин хэнишые гайхуулагүй.

Оронгын соёлой байшангай директор Оюна Владимировна Очирова бага наһанһаа хойшо ансамбльда ябалсана, тэрэнэй хүгшэн эжын, түрэлхидэйнь намтар ансамбльтай нягта харилсаа холбоотой. «Мүнөөдэр бидэ ёохорой попури харуулабди. Тэрэндэ олон нотагуудай хатарнууд оролсоно. Эдэниие бидэ ябажа, наһатай зонһоон бэшэжэ абанабди. Манай Оронгын ёохорой үгэнүүдые би өөрынгөө хүгшэн эжыһээ мүнөө 87 наһатай Лубсан-Ханда Галдановна Бадмасваһаа буулгажа бэшээб. Хааяанда хүгшэн эжымнай маанадһаа бэрхээр ёохорложорхидог», - гээд Оюна Владимировна хөөрэнэ.

Оюна Очировагай хэлэхээр, энэ хайндэр үрэ дүнтэйгөөр үнгэрбэ.

«Олон шэнэ ёохорнуудые хаража абаабди, хуушан, мартагдаһан ёохорнуудаа наһаабди. Тингэжэ «Байгал» ансамблинхид һонирхолтой хүдлөөнүүдые харуулжа үгөө», - гээд Оюна Очирова тэмдэглэнэ.

«Оронго» ансамбльда олон залуушуул ябалсажа, ёһо заншалаа өөднэ хүгэжэ байна. «Манай нотагай хүбүүд, басагад үшөө хургуулин ябахандаа, ансамбльда хабаадуулагдана. Пургуулияа дүүргээд, хото городто хуража, хүдэлжэ байбашье, нотагтаа ерэжэ, ансамблингаа дүхэригтэ байлсана», - гээд Оюна Владимировна Очирова хэлэнэ.

Ансамблинуудай пүүлээр зугаа нааданай түгэсхэлдэ хамтын ёохор эмхидхэгдээ. Ёохорой дүхэригтэ бүхы сугларагшад оролсожо, үглөөгүүр болотор хатаралдаа.

Ёохор шэнжэлдэг түүхшэн Ирина Даниловагай хэлэхээр, арадай абдарта үшөө олон үзэгдөөгүй, харагдаагүй ёохор хадагалаатай. Тинмэхэ ёохор наадан хайхандаа гээд лэ, удаахи найр наадаа хүлээн яданһоод байнабди.

**Борис БАЛДАНОВ.**  
 Авторай болон Р.Н.БАЗАРОВАЙ фото-зурагууд.

## Во главе угла у «Единой России» - социально ответственная политика

Наш корреспондент беседует с депутатом Государственной Думы от Республики Бурятия, членом фракции партии «Единая Россия» **Василием КУЗНЕЦОВЫМ**

**Янжама ЖАПОВА**

**- Каким группам работников, в каких сферах повысят зарплату?**

Ответственная социальная политика, являющаяся стержнем деятельности партии «ЕДИНАЯ РОССИЯ», позволила в кризисный период изыскивать возможности для сохранения динамики роста заработной платы.

Среднемесячная заработная плата в июне 2010 года составила более 20,5 тыс. рублей и по сравнению с июнем 2009 года выросла более чем на 13%. При этом задолженность организаций всех форм собственности по заработной плате сократилась практически в 4 раза (до 3,2 млрд. рублей).

**В Бюджетном послании на 2011-2013 годы Президент Российской Федерации объявил, что считает возможным увеличить на 6,5% с 1 апреля 2011 года денежное довольствие военнослужащих и приравненных к ним лиц, с 1 июня 2011 года – фонды оплаты труда работников федеральных государственных учреждений (либо объемы субсидий бюджетным и автономным учреждениям в соответствующем размере) и денежное содержание судей и прокурорских работников, а с 1 сентября 2011 года – стипендиальный фонд.**

Принятыми партией «ЕДИНАЯ РОССИЯ» и Правительством РФ мерами удалось не допустить роста безработицы в условиях финансо-

во-экономического кризиса. По нашему предложению на реализацию региональных программ занятости Правительством было выделено **35,5 млрд. рублей**, из них более **33 млрд. рублей** – средства федерального бюджета. Как результат, за период с июня 2009 года по июнь текущего года численность безработных, вставших на учёт в службы занятости, сократилась с **2 млн. 177 тысяч человек до 1 млн. 924 тысяч человек** и имеет тенденцию к дальнейшему сокращению.

**- Чем депутаты порадают пенсионеров?**

Основа реформы пенсионного обеспечения заложена депутатами фракции в 2009 году и, начиная с текущего года, принятые решения приносят свои плоды.

С 1 января 2010 года произведена валоризация – переоценка денежной стоимости пенсионных прав, которые граждане приобрели до проведения пенсионной реформы в 2002 году.

Несмотря на дефицит федерального бюджета, с 1 апреля 2010 года трудовые пенсии россиянам удалось проиндексировать на **6,3%**, а размер ежемесячных денежных выплат – на **10%**. В результате средний размер трудовой пенсии по старости достиг **8 180 рублей**. А всего за 2010 год трудовая пенсия увеличилась на **46,1%**.

Сегодня, благодаря настойчивости партии, доля пенсии от утраченного заработка пенсионера составляет почти 39% и практически достигает стандарта Международной



организации труда (не менее 40%).

С 1 июля 2010 года размер социальных пенсий увеличен еще на **3,4%**, а их общее увеличение за 2010 год составит **12,5%** (с учетом проведенной индексации с 1 апреля 2010 года на 8,8%).

Это повышение коснется 3,9 млн. пенсионеров, из которых 2,8 млн. – социальные пенсионеры (лица, не имеющие возможности получать трудовую пенсию). В результате средний размер социальной пенсии с 1 июля 2010 года составит более **4 750 рублей**.

Что еще важно – предоставлено право на получение второй пенсии

(по потере кормильца) родителям военнослужащих, погибших (умерших) в период прохождения военной службы по призыву или умерших вследствие военной травмы после увольнения с военной службы, а также вдовам граждан, погибших при прохождении военной службы по призыву.

**- Изменится ли пенсионный возраст?**

В последнее время в обществе усилилась полемика по вопросу повышения возраста выхода граждан на пенсию. В частности, заместитель Председателя Правительства РФ – министр финансов РФ А.Л. Кудрин заявил: **«В течение ближайших пяти лет нам надо будет принять решение о повышении пенсионного возраста. Это решение будет постепенным. Если бы мы захотели поменять пенсионный возраст на 5 лет, сам процесс займет от 5 до 10 лет, по году или по полгода повышения в год. Без изменения пенсионного возраста государство не сможет удержать уровень пенсий».**

В то же время министр здравоохранения и социального развития России Татьяна Голикова обратила внимание на то, что **«Правительство не рассматривает возможность увеличения пенсионного возраста в ближайшем будущем. Первые выводы о том, нужно или нет повышать пенсионный возраст в России, можно будет сделать после 2015 года».**

По ее словам, в принятом пакете «пенсионных» законов, который

вступил в силу с 2010 года, введено **экономическое стимулирование** более позднего выхода на пенсию: за каждый год стажа свыше 30 лет человек получит дополнительно 6% к фиксированному базовому размеру страховой части трудовой пенсии, а за каждый недоработанный год потеряет 3%.

Министр отметила, что на сегодняшний день из 38 миллионов пенсионеров работает порядка 10 миллионов человек. Вопрос о повышении пенсионного возраста целесообразно рассматривать в том случае, если число работающих пенсионеров значительно превысит 20 миллионов человек, и повысить его можно будет только после того, как увеличится средняя продолжительность жизни россиянина, которая сейчас составляет 69,2 года (мужчины – 61,8 лет, женщины – 74,2 года).

Таким образом, с точки зрения социально-демографической ситуации, у нас не сформированы условия, которые бы давали основания поднимать вопрос о повышении пенсионного возраста.

**- Какова главная задача партии в сегодняшних условиях?**

Ответ прост. Партия «ЕДИНАЯ РОССИЯ» и её фракция в Государственной Думе РФ взяли на себя в условиях кризиса **всю полноту ответственности за сохранение достигнутых в предыдущие годы жизненных стандартов и обеспечение социального спокойствия.**

## Шэнэхэнские позы будут визиткой «Найрамдала»

Ставшее популярным в Улан-Удэ блюдо станет рекламной фишкой, одной из визитных карточек открывшейся в центре Хоринска закусочной «Найрамдал» («Дружба»).

**Баир БОРБОЕВ**

Идея ее создания некоторое время назад родилась в голове **Соелмы**, шэнэхэнской бурятки. Она и предложила своему мужу **Баянде Цырендоржиеву** из Улан-Одона попробовать свои силы в сфере общественного питания. Глава семьи активно поддержал начин.

Баянда Дашинамаевич и его сестры **Туяна**, **Надежда** при помощи районного центра занятости населения стали участниками проекта по самозанятости, организовав новое производство. После защиты своего проекта в районной экспертной комиссии они получили «подъемные» по 58800 рублей, на которые было закуплено кухонное, холодильное оборудование, строительные материалы. Часть полученных финансов пошла на организационные вопросы рождения нового бизнеса. В течение 2 месяцев молодые предприниматели ремонтировали помещение закусочной, взятое в долгосрочную аренду, привели в соответствии с нормативами «санпина» общий, банкетный залы, кухню, летний павильон, установили новые евроокна и двери. В общем, ремонт потребовал много сил и затрат. Соелма сказала, что ощутимую поддержку предприятию оказали их ближайшие родственники, в частности, ее брат, живущий в Китае, Автономном районе Внутренняя Монголия.

Здесь предлагают по умеренным ценам блюда традиционной бурятской кухни, а по отдельным заказам – китайской кухни, разнообразные салаты, холодные и горячие за-



куски, а также комплексные обеды.

Мясо будет поступать из Улан-Одона и Баянгола, в дальнейшем предполагается сезонный закуп мяса, овощей от владельцев личных подсобных хозяйств, фермеров района. Широкая кооперация в таком бизнесе, как общественное питание, как показывает опыт, просто необходима. Молодые предприниматели думают над тем, как найти своего клиента, свою нишу в этом сегменте рынка. Вопросов очень много, конкуренты рядом и, как говорится, «дышат в затылок». Проблема же по большому счету одна – оборотные финансовые средства, говорит Баянда Дашинамаевич. Поэтому для успешного старта предприниматели будут бороться за качество своей продукции, обслуживания посетителей. Определенные надежды они питают на дальнейшее сотрудничество с центром занятости населения, в частности, в возможности обучения, подготовки персонала, а также с районным фондом поддержки малого предпринимательства.

Закусочная будет работать и по заявкам частных лиц, организаций.

## 5597 человек останутся без работы

До октября текущего года в республике прогнозируется высвобождение 5597 работников. Фактически высвободилось уже 4175 человек (из них трудоустроились - 2671 человек, трудовая пенсия назначена для 246 граждан). Из числа высвобожденных в центры занятости населения обратились 1018 человек. Такие данные представлены Министерством экономики республики.

Постоянных вакансий в республике насчитывается 5385. С начала года на профессиональную подготовку, повышение квалификации и переподготовку направлено 3861 безработный гражданин. В программе дополнительных мероприятий, направленных на снижение напряженности на рынке труда, с начала текущего года приняли участие порядка 12 тыс. человек. На общественные работы направлено 6824 человека, на опережающее обучение - 520 работников, находящихся под риском увольнения. 333 выпускника пройдут стажировку на 160 предприятиях.

Что касается самозанятости населения, в качестве субъектов малого предпринимательства зарегистрировались 2683 человека, которые дополнительно создали 1318 рабочих мест для трудоустройства безработных граждан.

Всего по самозанятости создано 4 тыс. рабочих мест. В разрезе районов наибольшее количество ИП зарегистрировано в г.Улан-Удэ (347 чел.), а также в четырех районах Бурятии – Джидинском, Прибайкальском, Северо-Байкальском и Баунтовском.

## «Голубое веретено», «Зоренька Алтая», «Комсомолец Бурятии», «Гайхал» и другие

На международной конференции в БГСХА была организована выставка образцов зерновых и ягодных культур с участков БурНИИСХ и плодово-ягодной станции.

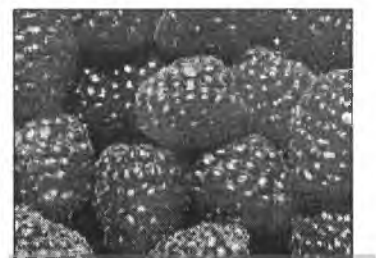
**Даржана ЦЕЛОВАЛЬНИКОВА**

Участники конференции, ученые-селекционеры Сибири, доктора и

кандидаты наук из Новосибирска, Омска, Кемерово, Барнаула, Тюмени, Красноярска и других регионов могли видеть богатство бурятской земли.

Превосходны на вид и вкус крыжовник «Муромец», смородина черная «Гайхал», красная «Волшебная», вишня войлочная «Алтана», малина «Зоренька Алтая», жимолость «Голубое веретено», ирга. В воздухе разливались ароматы лета и садов Бурятии. Сколько же здоровья дарят людям сибирские ученые, сохраняющие природный потенциал растений, выводящие новые сорта плодов и ягод!

Прошлой осенью на фестивале картофеля в Улан-Удэ жители республики могли купить саженцы, черенки высокоурожайных плодовых и ягодных культур. Нравятся нашим садоводам старые и новые сорта (кроме названных) – яблоня, ранетка «Комсомолец Бурятии», груша «Золушка», «Сибирячка», жимолость «Герда», облепиха алтайских сортов.



# Любовь к родному краю прививают в Гильбиринской школе

В Гильбиринской средней школе я побывала во время Байкальского образовательного форума, когда здесь проводился «круглый стол» по здоровьесбережению школьников.

Людмила ОЧИРОВА

## БЕЗ ПРОШЛОГО НЕТ НАСТОЯЩЕГО

Таких школ, думаю, немного в республике. В прошлом году хурамшынцы отметили ее столетие в новом благоустроенном здании. И гости форума отмечали новенькие кабинеты, богато оснащенные медiateхнологией. В школе работают информационный, этнокультурный, духовный, туристический, экологический центры, и они представили свою презентацию.

Каждый центр – своеобразный комплекс родственных кабинетов. Стернем работы центров является краеведение. Я задержалась в центре духовного развития «Тоонто» и в очередной раз поразила особой религиозности жителей иволгинских сел. Кажется, в каждом из них есть свои легенды и мистические истории, которые в конечном свете заставляют поверить, что в мире нет ничего случайного.

Село Хурамша – единственное в Бурятии, где хранятся два полных Юма. Один, на старомонгольском, в семье **Ханды Данзановны Цыденовой**. По семейной легенде, предок в девятнадцатом веке проводил дочь в Агинские степи. Когда богатые сваты хотели отблагодарить его за дочь и за столь дальний путь и предложили скот, он попросил взамен эти книги. Видать, большого ума был человек. Передавая из поколения в поколение, хурамшынцы сумели донести до потомков Великой учение.

Второй Юм, на тибетском, хранится у гэбшэ-ламы **Дава-Самбу Гармаева**. Как попал к нему Юм, это мистическая история. Дава-Самбу Норбоевич был репрессирован как лама и когда возвращался с ссылки, на одной из станций к нему подошел бедно одетый человек и передал ему Юм, сказав, что он сможет сохранить. Сын Бадма-Гарба, он в числе первых десяти хувараксов поехал в 1970-м году из Бурятии в Монголию на учебу и позже стал гэбшэ-ламой Иволгинского дацана, передал Юм активисту местной буддийской общины **Константину Жалсараеву**, сын которого сейчас – настоятель Якутского дацана. Вот такая история.

Каждый год, начиная с 2007-го, в Сагаалган, пять дней подряд, с уча-



Ц.С. Доржиева

стием лам Иволгинского дацана, полностью читают все 16 томов «Юм». После этого проводится праздник – концерт, соревнования борцов. В день праздника в честь священной сутры Юм в «Тоонто» состоялось открытие центра Д.Д.Итигэлова, присутствовали Хамбо-Лама Д.Аюшеев и ламы Иволгинского дацана. Хамбо-лама тогда сказал, обращаясь к жителям Хурамши: «Вы живете в буддийском раю – Деважинай орондо, так как обладаете таким наследием как священная сутра – Юм».

Здесь с помощью выпускников школы – директора Института хамбо-ламы Итигэлова **Янжимы Васильевой** и **Ганжур-ламы** собран богатый материал о местах и людях, связанных с именем Итигэлова. С ним десятиклассник **Жаргал Цыденов** стал лауреатом 12-го Всероссийского конкурса исследовательских работ школьников и хурамшынцы были приглашены на прием к Президенту Бурятии **Леониду Потапову**. В 2007 году на первой международной конференции по феномену хамбо-ламы десятиклассник **Баир Дансорунов** выступил с докладом о ширетуге Янгажинского дацана, учителя Итигэлова **Бальчин-Нимбу Мархилове**, через год – восьмиклассник **Содном Доржиев** о первом ширетуге Иволгинского дацана **Ринчин-Доржо Жамьянове**.

Обо всем этом рассказала руководитель духовного центра «Тоонто», учитель истории **Цыпылма Содномовна Доржиева**. Дома у нее хранится послание Итигэлова и Мархилова от 1922 года к жителям сел Харгана, Иволга, Хурамша прочитаты 100 миллионов мани за благополучие будущих поколений. Их иволгинцы читали тайком, по ночам. Такое тогда было время. А сейчас для участников «круглого стола» Янжима Васильева привезла прекрасно оформленную выставку о Итигэлове, и смотреть на нее при-

шли и местные старики. Выставка хорошо смотрелась в огромном спортзале, где стены и потолок обшиты деревом, а пол радует глаз яркими красками. Зал не пустует. Проводятся турниры по волейболу на призы памяти учителя физкультуры **Ивана Верхушина**, на призы **Д.Н.Гомбоева**, соревнования «Олимпийское село».

Но я отвлеклась от темы. Скажу, что руководитель «Тоонто» родом из Джиды, но Хурамша, где прожила более 30 лет, вырастила детей, стала ее второй родиной и она сейчас знает историю села и ее людей лучше многих коренных хурамшынцев. Хурамша славится еще тем, что боль-

основе этноэкологических традиций». И несколько кабинетов – истории, биологии, русского языка, лингафонный, а также автобус – были ей подарены. А еще школа – победитель всероссийского гранта.

К 100-летию школы благодарные выпускники немало сделали для укрепления ее материальной базы. Большой подарок – 102 тысячи рублей – сделало землячество в рамках юбилея района, отмечавшегося в прошлом году. Отмечу, что здесь в свое время работали будущие зампреды Правительства РБ **Иннокентий Егоров** и Народного Хурала – **Цыденжап Батуев**.

С 2008 – 2009 учебного года вве-

рассказала директор **Тамара Цыреторовна Жапова**, недавно вернулась со Всероссийского слета школьных библиотекарей **Мария Владимировна Афанасьева**. Как победитель республиканского конкурса школьных библиотекарей, она получила бесплатное оборудование для библиотеки.

В прошлом году отремонтировали школьный лагерь «Романтик» на озере Карасиное, так что для летнего отдыха школьников – раздолье.

У школы есть свой гимн, написанный народным поэтом Бурятии **Алексеем Бадаевым** на бурятском языке. В школе отмечали 80-летие поэта, он приехал на ее столетний юбилей и подарил все изданные им сборники стихов.

## ЗНАМЕНИТЫЕ ВЫХОДЦЫ ИЗ СЕЛА

И снова возвращусь в «Тоонто», где один стенд посвящен талантливым выходцам из села. Среди них **Галдан Ленхобоевич Ленхобоев** – знаменитый народный целитель, краевед, поэт, рационализатор. К нему приезжали негласно такие известные люди как **Георгий Жуков**, **Юрий Антропов**, **Галина Вишневская** с **Мстиславом Ростроповичем**. Как говорят, знаменитая певица подарила перстень с руки жене целителя.

Было у Ленхобоева увлечение – вырезал из корней мебель. Столы и стулья его работы хранятся в музее имени Сампилова.

Его единственный ученик **Нима Цыренович Жамбалдагбаев** стал кандидатом философских наук, народным целителем. Сейчас пишет докторскую по тибетской медицине. Живет в Новосибирске, куда в свое время ездил Ленхобоев лечить академиком. Их отзывы приведены в книге «Практика тибетской медицины в Бурятии (из опыта и воззрений тибетских лам)», изданной Жамбалдагбаевым к 100-летию своего учителя. У книги два автора – благодарный ученик поставил рядом со своей фамилией учителя.

Хурамша – родина двух министров культуры Бурятии **Евдокии Раднаевой** и **Цыретора Галданова**, основателя музыкального образования в Бурятии **Доржи Ленхобоева**, председателя Президиума Верховного Совета БурАССР **Доржо Цыремпилона** и основателя бурятской детской литературы **Бавасана Абидаева**, солистки театра оперы и балета **Сурены Дашицыреновой**.

Фото С.ОЧИРОВОЙ.



Крайняя - Т.Ц. Жапова

ше всего лам вышли из этого иволгинского села. В знаменитом Янгажинском дацане 400 из 600 лам были хурамшынцы, и их большинство среди нынешних лам Иволгинского дацана. Среди них – ректор буддийского института, председатель Попечительского совета, доктор буддийской философии и известный астролог **Ганжур-лама**.

Об остальных школьных центрах расскажем позже.

## ШКОЛА- МИЛЛИОНЕР

А богатая оснащённость школы объясняется просто. Гильбиринская школа в 2007 году стала школой-миллионером. На суд экспертов была представлена программа развития «Формирование патриотической личности на основе этнокультурных традиций поселения», разработанная в рамках районного эксперимента по научно-экспериментальной программе «Формирование эколого-ориентированной личности на

дано профильное обучение по агротехнологическому профилю на основе договора с Бурятским республиканским агротехническим техникумом с Иволгинским. Преподаватели техникума проводят занятия со старшеклассниками по дисциплинам «Основы туризма», «Электрификация сельского хозяйства», также изучали «Основы механизации», «Переработку овощей».

В последние годы школа активно сотрудничает с педагогическим институтом БГУ, директор которого профессор, доктор педагогических наук **Нина Жамсуевна Дагбаева** является научным руководителем школы. Взаимодействие происходит не только на уровне учителя вуза – учитель школы, но и на уровне учителя вуза – учащиеся школы (тренинги, занятия). А результатом многолетнего сотрудничества с БИЦ «Грань» стало активное участие детей в международных экологических проектах.

В школе три учителя – стотысячника, и немало победителей республиканского и районного уровней. Как

# Фонд поможет улан-удэнским предпринимателям

На брифинге в мэрии Улан-Удэ директор городского фонда поддержки малого предпринимательства **Ч.Н. Атанов** рассказал о том, что фонд может выделять микрозаймы от 300 тысяч рублей и больше в зависимости от того, насколько проект интересен и нужен городу.

Дулма БАТОРОВА

Также он может выступить поручителем перед банком, где предприниматель хотел бы получить кредит. Обо всех условиях поддержки предпринимателей можно узнать на сайте фонда: [www.fond-ulan-ude.ru](http://www.fond-ulan-ude.ru), тел.: 216769. Порядок предоставления поручительства и займа регламентирован постановлением администрации города Улан-Удэ № 472 от 27 октября 2009 года.

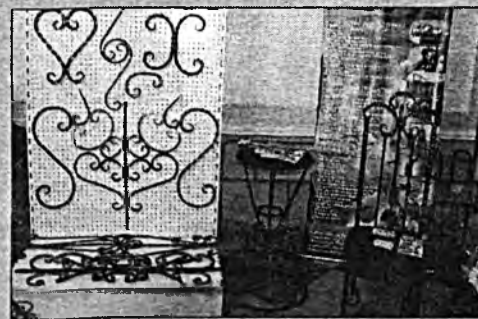
Для поднятия престижа и популяризации рабочих специальностей промышленных предприятий администрация Улан-Удэ в

четвертый раз проводит конкурс «Мастер года», приуроченный к Дню города.

На звание «Мастер года-2010» номинируется 19 специальностей пяти направлений городского хозяйства: жилищно-коммунальная сфера, строительство, транспорт, промышленность и потребительский рынок.

В этом году добавлена новая специальность – электросварщик полуавтоматической сварки, а также впервые участвует предприятие «Электрос».

«Мастер года» проводится за счет средств муниципальной целевой программы «Развитие малого предпринимательства и потребительского рынка г.Улан-Удэ на 2008-2010 годы», организационных взносов предприятий-участников и средств депутатов Городского Совета депутатов. Также в формировании призового фонда примут участие объединения организаций профсоюзов Бурятии, которое выделяет две курсовки на пять дней в «Горячинск» и «Аршан» победителям в номинациях «Верность профессиональным тра-



дициям» и «Стремление к совершенству», и Улан-Удэнский филиал ООО «Техноавиа», специализирующийся на спецодежде, оборудовании и материалах.

В конкурсе этого года участвуют 39 лучших рабочих пяти предприятий (Улан-Удэнский авиационный завод, ЛВРЗ, Улан-Удэнское приборостроительное объединение, завод Улан-Удэнский стальмост, Электрос) и четверо учащихся Бурятского республиканского

индустриального техникума, в том числе **Андрей Потапов**, победитель межрегиональной олимпиады профессионального мастерства среди учащихся учреждений начального профессионального образования по профессии «Сварщик», прошедшей в апреле в городе Краснокаменске Забайкальского края.

Самому молодому рабочему-конкурсанту 23 года, самому опытному и старшему – 58. К слову, сегодня средний возраст работающих на ЛВРЗ – 38 лет, на авиазаводе – 43.

Напомним, что в конкурсе прошлого года участвовали 31 рабочий и два выпускника индустриального техникума. Мастерами года были признаны фрезеровщик авиазавода **А.В. Конов**, токарь приборостроительного объединения **А.С. Митюков**, слесарь-инструментальщик завода «Стальмост» **С.А. Ананков** и электросварщик ЛВРЗ **Е.С. Нагуслаев**.

На снимке автора: в Бурятском индустриальном техникуме обучают кузнецов по художественной ковке.



# АРАДЫЕ НЭГЭДҮҮЛНЭН «АЛТАРГАНА» - МОНГОЛ ОРОНДО

Д.Жаргалсайхан энэ наадание үүсхэгшдэй нэгэн, Монгол улсын болон буряад ардын элитэ дуушан: «Энэ наадамнай олониитын хэмжээнэй дуунай наадам гээд захалхан, харин мүнөө гүрэн түрын хэмжээнэй болонхой, соёл урлагай, спортын гоё найханай наадан болон мандаба. Иигэжэ дэлхэй дүүрэн тарахан монгол туургатанай оюун бэлигэй нан жасада буряад үндэһэтэнэй «Алтаргана» өөрынгөө хубитые оруулжа байхадань, баярламаар, бахархамаар».

Б.Г.Бальжиров, Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо: «Дэлхэй түбине үргэнөөр эзэлжэ байхан глобализаци гэхэн үзэгдэлдэ монгол туургата

## Алтаргана тухай бодомжонууд

арадуудай соёл болбосорол түригдэн, хашагдан, үгы болохохгүй аабза гэхэн найдал бидэниие хүтэлнэ. Монгол гүрэнэймнай толгойлогшод, арад түмэниинь буряадуудай хамтаралай хайндэрые бүри мүнэн дэмжэбэ. Ехэл найшаалтай. Ямар нэгэн аймаг буландаа бэшэ, ниислэл хотодоо үнгэргэхые зубшөөһэниинь юунһээшье сэнтэй».

В.Р.Булдаев, ВАРК-ын толгойлогшо: «Хэды зэргын үнэтэй, хэды зэргын сэнтэй юумэнэй болоһые – саг харуулха. Тусхай суглуулбаринууд бэлдэгдэхэ. ВАРК-ын тусхай

мүнгэн нангай жаса байгуулха тухай ёhoto хөөрэлдөөн эхилээ».

Буряад Республикын Монгол орондохи саг үргэлжэтэ түлөөлэгэтэ эмхиен толгойлогшо Ж.Д-С.Батуев: «Арадаймнай хүгжэлтэдэ асар хубитаяа оруулха «Алтаргана» гээд бодомоор байна. «Би – буряадби, буряад хүнби» гэхэн омогорхолтой бодолтойгоор эгээл түрүүшынхэс стадион дээгүүр гарахан Монголой буряадууд хэды ехэ орьёлмо найхан мэдэрэл түрээбэ гээшэб досоогоо. Юрэл наадан бэшэ, дэлхэйн буряадуудай хии мориинэ үргэнэн хайндэр гээшэл!

## ТАНИЛСАЯ: МОНГОЛ ОРОНОЙ ТҮРҮҮ БУРЯАДУУД



Дашын Бямбасурэн - Монгол Улсын экономикын габьяата засагч, Монгол Улсын премьер-министр байхан



Эрдэнийн Бат-Үүл - Монгол Улсын Ехэ Хуралай гэшүүн, Монгол Улсын Баатар



Намсрайн Ням-Осор - Монгол Улсын габьяата багша, шэнжэлхы ухаанай доктор, профессор



Чимэлцэрэнгийн Цэдэн-Иш - Монгол Улсын дээдэ шатын эмшэн, клиникын профессор, Ородой холбооной Буряад Улсын габьяата эмшэн



Дамбадондогийн Баатаржав - Монгол Улсын Хүдэлмэрийн баатар, габьяата тамиршан, Олимпиин абарга



Жамсрангийн Дулмаа - Монгол Улсын хүнгэн промшленностиин болон гадаадын худалдаа наймаанай министр, Арадай Ехэ Хуралай депутат ябахан, Монгол Улсын ажайлэдбэрийн габьяата ажалтан



Б.Сувда

«Буряад хубсахан» гэхэн халбарида Монголой үндэһэн хубсаханай академини түбэй директор, доктор, профессор Б.Сувдатай уулзабабди.

- Та буряад үндэһэн хубсаһые найхан болгожо, хадагалжа, хамгаалжа ябахын түлөө хүдэлөө эрхилэгшэдэй нэгэн гээшэт. Энэ хүдэлөөнэй түүхэ тухай хөөржэ үгыт.

-2004 ондо олондо мэдээжэ Бата Баяртуевтай суг «Торгон зам» нэргээжэ, «Дэлхэйн монголшуудай моодо» гэхэн үзэсхэлэнүүдые зохёон байгуулха гэжэ шиидээ нэмди. Юрэнхыдөө «Алтаргана» хадаа энэ хүдэлөөнэй нэгэ халаань болон гэбэл, алдуугүй. Урдахи «Алтарганада» оробол, мүнөөнэй бүтээнүүд бүри үндэр шанартай болоһон байна. Үшөө илгаань гэхэдэ, мэргэжэлтэднээ гадуур хайн дуранай модельернүүд бүтээнүүдэдэ дурадхаба. Энэниие альгаа ташажал найшааха байнабди, - гэжэ Б.Сувда хөөржэ үгөө бэлэй.

Өөрын хайн дураараа модельнүүдэ бүтээн оёод асарагшад сооһоо Ивалгаһаа эрэнэн оёдолон

## АЛТАРТАЖЫН УЦЛЗАЛТАЖУУД

зүйлнүүдэй инженер-технолог Э.М.Бадагаровае нэрлэмээр байба.

Дээдэ-Ивалгын хүдөөгэй поселенин хореограф Саяна Вик-

торовна Тумуновагай дизайн бэлдэхэдэн, Эржена Митыповна бүрин түхэлдэн хүргэдэг юм. Юрэ бусын, гайхалтайхан хубсаһа эдэнэр харуулһан байна. Жэшээн,

тойробшотой малгай-плати, тоорсог, туруу-гутал, морёор гүйлгэхэдөө үмдэдэг хубсаһан, бадма сээсэгэй түхэлтэй хубсаһан гэхэ мэтэ. 2006, 2008 онуудай



Э.М.Бадагарова



Н.Н.Батомункина, А.Будицева



«Алтарганада» эдэнэр хабадаһан, хүдэлмэринүүдын найн сэгнэлтэдэ хүртэнэн бэлэй. Эржена Митыповна урагшаа ханаатай, эрмэлзэл зоригтой хүн гээд эли. Ивалга соого эрхим оёдолшон гэжэ нилээд суутай болонхой. Эдэнэрһээ гадна дизайнер-модельер Илона Владиславовна Ринчинэ Ивалгын аймагай захиргаанай захилаар гуннуудай түүхэтэ хубсаһа – 11 модель асарһан байна. 3 хүбүүд, 8 басагад эдэ хубсаһыень харуулхаяа эрээ.

«Нүүдэлшэдэй жэнтэйхэн юртэмсэ», «Ага найман эсэрын нангин хүлдэ», «Залиршагүй заяан» гэхэн коллекци харуулһан Агын зондо альгаа найнаар ташаабди. «Агын буряад арадай бүтээлэй түб» гэхэн гүрэнэй эмхин директорэй орлогшо Ц.Ц.Батомункина делегацие толгойлһон байна. Ц.Ц.Цыбикова, С.Б.Цыдыпова, С.Б.Лхамцыренова гэгшэд жэнхэни хубсаһа хунар хүгжөөхын тула арга шадбарьяа дууһан элсүүлдэг заншалтай.







## АЛТАРТАНЬН ЦУЛЗАЛТАНЧУД

### АРАДАЙ ДУУН, ЯРУУ НАЙРАГ

...Арадай дуун гэхэн халбарид Ахын аймагай Б.Габанов, Захаминай аймагай Наталья Бахмеева, Улаанбаатар хотын Батхуягай Номинэрдэнэ гэгшэдэй дуунуудыг найхашаан шагнабди. Порилгонууд эртэ үглөөнөө үдэшэ орой болотор, заримдаа хүнийн 10-11 саг болотор үргэл-

жлөө. Тезд эсээн зон угы, 40 градус аяма халууниешье тооногүй хэбэртэй, урилдаанда урилдахысл оролдоно. Манай газетын эдэхитэй бэшэгшэ Н.Н.Бальжинмаева энэ найндэрые видео дээрэ буулгажа абаа.

...Яруу найрагай халбаридатон шанга тэмсэл болоо. Монголой үндэһэн номой сан соо болоһон энэ мурьсөөндэ манай Бурядайд эдир залуухан Баирма Борохитовагай илахадань, ямар сэхэ баяр болоо гэшэб. Баирма Хэжэнгын аймагһаа гарбалтай,

манай «Буряад үнэнһөө» зууршалга абажа, БГУ-да нурахаяа ороһон бэлэй. Мүнөө дээдэ нургууля түгэхэнхэй, түрүүшынгээ номыг гаргууланхай, энэ сэхэ мурьсөөндэ оролсоо бшуу. Буряадһаа жюридэ мэдээжэ литература шэнжэлэгшэ, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор Л.С.Дампилова оролсоһон байгаа. 3 шатаһаа бүридэһэн мурьсөөнэй түрүүшын турта 28 хабаадагшадһаа 15-ниинь үлөөд байгаа. Заримыень нэрлэбэл, Захаминаһаа Дарима Дулмасва, Москваһаа

шанга, болбосорол түгэс зохёолтой байгаа, тезд тэрэнэ поэмын түхэлтэй, мурьсөөнэй хэмжээндэ таарахагүй байһанын голхормоор. Батхуугай шүлэгүүдэй ялас гэмэ талань эли. Гэбшье эгээл залуудаа, һаял задаржа, халбаржа эхилһэн бэлигтэндэ орой манлайн шагнал барюуламнай буруу бэшэ. Уран зохёолдомнай урматай халаан бии гээд баясаха үндэһэтэйлди, - гээд,



Хэнгэйн Үмэндэлгэрэй шарайд угай Цэбээнданзанай Александр жэгтэй һонин намтартай хүн байба. Ветврач мэргэжэлтэй энэ хүн наһан соогоо гүйгөөнэ моридыг хоридог, урилдаанай моридой үүлтэр найжаруулдаг, Монголдоо суутай буряад юм. Томо гааһа зуунхай энэ үбгэжөөл буряад үльгэр, домогуудыг хөөрдөг шуналтай. Мүнөөшье бэсэ зэһэнхэй, арадай дуунай халбарид бэлдэжэ, долгитоһон буурал ута һахалаа эмэринэ, нюдэдын шогтой, согтой. Арбаад үхибүүтэй, аша, зээнэрын тоо тоомшогүй.



- Мүнөөшье болотор гүйгөөшлөө һориноб. Манайхин адуунай мяха эдидэггүй. Морин агта хүлдээ нангинаар сахнадагби, - гэжэ Александр үбгэжөөл хөөрөб.

- Өөртэйнь тусгаар хөөрөлдөө һаа, угаа һонин юм. Баян хүн. Үхэрүүдыг үсхөөд, нэгэ хүбүүндэ, хонидыг бүлэглөөд, нүгөө хүбүүндэ, адуун хүрэг - гурбадахи хүбүүндэ гээд бултандань эд зөөрин хэшэг үгэһэн, хүсэтэйшье, хүсэл зоригтойшье хүн юм, - гэжэ манай танил Эрдэнэбаяраа хөөрөө бэлэй.



Дорнод аймагай Баян Дун сомоной хүбүүд омогой Лубсан-Цыренэй Долгормагай хөөрөөнһөө:

- Үбгэн абам Дугарай Дондог, хүтүнэжым Доржын Пама хойто ниутагаа һанажа, үйлөө үзэдэг байһан. Шэбэнэлдэжэ ярилдаха. Дүүмни Агадаа үлэшэһэн юм, нураг зариг байна гү гэжэл байгша һэн. Ой модон дотор зугадажа, нохойн ама уяжа, мал адууһаа ноужа гараһамди гэхэ. Алханын шулуу гартаа нэгэшье дахин баридаг һаа гэдэг һэн. Тапхаанай Дугар гэхэн нураг суутай хүн тухай ярилдаха.



- Жамсо Тумунов нагаса таламни болодог юм. Буряадтаа дуулгана бээт. Агын дасангай мэдээжэ хамба лама байһан Гомбожаб түрэлэймни хүн. Нагаса абын эжы анхан Баян Уулада ерэн түүхэтэй, - гэжэ Тагтаанайн Улиргынби, баруун хуасай угай Дамнимаб гэхэн эхэнэр үймөөн соо ябууд дундаа хэлээд гараа бэлэй.

Ирина Гомбоин, Зэдэһэ Сайхан Цыренова, Агаһаа Цэндэма Бабусва, Жаргал Жербаев, Хэнгэйн Батхуу болон бусад.

Эсэсэй эсэстэ Баирма Борохитова түрүүлжэ, «Алтаргана» нааданай гол шагналда хүртэбэ. Хоёрдохон һуури Улаанбаатарай Ганочор, гурбадахи һуури Эрхүүгэй Тарас Манданов эзэлэ. Ц.Бабуева, Х.Батхуу гэгшэд урмашуулгын шанда хүртөө. Монголой үндэһэн номой сангай директор Х.Чилаажав, Монголой Уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшэ Мүнхсэсэг, Яруунаһаа гарбалтай Монгол литературын классик Сэнгын Эрдэнын хүбүүн - Монгол Улсын Их Хуралын гэгшүүн, Монгол Улсын Баатар Эрдэнийн Бат-Үүл гэгшэд илагшадые шагнан урмашуулжа, яруу найрагийн эжэ - Янжинлхам бурханай дали доро шэнэ зохёолнуудыг мүндэлүүлэн ябахыень хүсэб.

- Шэлэхэ гэшэнэ ехэл хүшэр байгаа. Жюриин гэгшүүдэй зариман өөһдөөһын гөөлтэлыг харанхай, зүб урасхалда ороһон бэрхэтэйшг. Минни һанахада, Агыг түлөөлһэн Түнхэнһөө гарбалтай Жаргал Жербаев ехэл

Людмила Санжибоевна тобшолоо һэн.

Бурядайд Уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшэ М.Р.Чойбонов алтан урилдаанда хабаадагшадые амаршалаа. Нааданда хабаадаһан эхэнэр яруу найрагшад үнгэгэ үндэһэн хубсаһаа үмдэнхэй, талын найхан сээсгүүдтэй, ноуур шарайн дулахан, халуухан элшэ туяа жэгнэн байһандал...

Энэ уулзалгын үедэ С.Эрдэнын хүбүүн Бат-Үүл бидэндэ эсэгынгээ һая гараһан номуудыг бэлэглэжэ урмашуулһанын һүр заяатайшье, хүлдэтэйшье, буряад монгол зохёолшодой дунда бүхэ дугьдамжаа табиһандал һанагдаа бэлэй.

Иигэжэ монгол туургатан хамтаржа, эшэ үндэһээ бэхжүүлхэ арга замаа бэдэрнэшье, олоношье ха юм. Манай жэнхэни заншал, соёл урлаг сагай сагаан һалхинда хийдэн ошохогүй, һайнаа үргэжэ, һара, наранай элшэ мэтэ туяатаһан сэдхэлэнгээ абьяас ульһыг бадараан ябахамнай болтогой!

Галина ДАШЕЕВА.  
Дарима ЦЫБИКОВАГАЙ  
зурагууд.  
(Түгэхэлын 16-дахи ноурта).



Дүхэрнэ

- 22.50 Д/ф «Нюрнберг. Нацисты перед лицом своих преступлений»
00.50 Х/ф «Стакан воды»
02.00 Концерт
02.40 Д/ф «Пон-дю-гар - римский аведук близ нима»
03.20 Спектакль «Полубог»

АРИГ УС

- 07.00 Необъяснимо, но факт. Погода
08.00 «Такси»
08.35 «Улан-Удэ: инструкция»
09.00 М/с «Как говорит Джинджер»
09.30 «Комеди-клуб»
10.30, 18.30, 20.00 Т/с «Универ»
11.30 Т/с «Счастливы вместе»
12.30 «Крутые бобры»
13.00 М/с «Приключения Джимми Нейтрона, мальчика-гения»
13.30 М/ф «Эй Арнольд»
14.05 «Улан-Удэ: инструкция»
14.30 Т/с «Саша плюс Маша»
15.00 Х/ф «Костёр тщеславия»
17.00 «Барвиха»
18.00 «Любовь на районе»
19.05 Улан-Удэ: инструкция
19.30 «Восточный экспресс»
20.30 Т/с «Интерны»
21.00 Х/ф «Любовь не стоит ничего»
23.00 «Восточный экспресс». Погода
23.30 «Дом-2. Город любви»
00.30 «Восточный экспресс»
01.00 «Комеди-клуб»

ТИВИКОМ

- 06.00, 06.55, 08.20, 09.20, 10.50, 17.40, 18.40, 20.50, 22.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода
07.25, 09.25, 17.30, 18.30, 19.25, 00.20, 01.50, 02.20 Гороскоп
06.00 «Неизвестная планета»
06.30 «Час суда»
07.30 «Званый ужин»
08.30 «Солдаты-8»
09.30 «Во саду ли в огороде»
10.00 «Честно»: «... жить с бабушкой»
11.00 «Час суда» с Павлом Астаховым
12.00 «Экстренный вызов»
12.30, 16.30 «24»
13.00 «Званый ужин»
14.00 «Званый ужин»
15.00 «Давай попробуем?»
16.00 «Экстренный вызов»
17.00 Х/ф «Маска»

ТИВИКОМ

- 15.00 Х/ф «Любовь не стоит ничего»
17.00 «Барвиха»
18.00 «Любовь на районе»
19.05 Улан-Удэ: инструкция
19.20 М/ф
19.30 «Восточный экспресс»
20.30 Т/с «Интерны»
21.00 Х/ф «Ночная посылка»
23.00 «Восточный экспресс». Погода
23.30 «Дом-2. Город любви»
00.30 «Восточный экспресс»
01.00 «Комеди-клуб»

- 06.00, 06.55, 08.20, 09.20, 10.50, 17.40, 18.40, 20.50, 22.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода
07.25, 09.25, 17.30, 18.30, 19.25, 00.20, 01.50, 02.20 Гороскоп
06.00 «Неизвестная планета»
06.30 «Горячая линия». Обзор за неделю
07.00 «Новости дня»
07.30 «Званый ужин»
08.30 «Солдаты-8»
09.30 «Новости дня»
10.00 «Честно»: «Коммунальные войны»
11.00 «Час суда» с Павлом Астаховым
12.00 «Экстренный вызов»
12.30 «Новости дня»
13.00 «Званый ужин»
14.00 «Званый ужин»
15.00 «Давай попробуем?»
16.00 «Экстренный вызов»
16.30, 23.30 «24»
17.00 «Громкое дело»
17.30 Т/с «Черкизна. Одноразовые люди»
18.30 «Честно»: «Продам себя по час-тям»
19.30 «Новости дня»
20.00 «Экстренный вызов»
20.30 «Громкое дело»
21.00 «Солдаты. И офицеры»
22.00 «Справедливость»
23.00 «Новости дня»
00.00 «Улицы разбитых фонарей. Мен-ты-3»
01.00 «Новости дня»
01.30 Х/ф «Вне времени»
03.30 «Военная тайна»
04.30 «Громкое дело»
05.00 «Новости дня»
05.30 «Громкое дело»

продолжается»
15.30 Вести-Бурятия
15.50 Т/с «Тайны следствия»
17.30 Т/с «Кулагин и партнеры»
18.15 Вести-Бурятия
18.35 Т/с «Дворик»
19.05 Т/с «Ефросинья»
20.00 Т/с «Слово женщине»
21.30 Вести-Бурятия
21.50 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Т/с «Точка кипения»
23.55 Специальный корреспондент
01.05 Вести +
01.25 Закрытие Международного конкурса молодых исполнителей «Новая волна-2010». Трансляция из Юрмалы

КУЛЬТУРА

- 08.00 Канал «Евроныюз»
11.00, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.30 Т/с «Ларк райз против кэндлфор-да»
13.15 «Заметки первого евразийца. Н.Трубецкой»
13.55 Линия жизни. Е.Чайковская
14.50 Спектакль «Ожидание счастья»
16.00 Легенды царского села
16.30 М/ф «Ну, погоди!». «Веселая карусель»
16.50 Х/ф «В поисках капитана Гранта»
17.55, 02.55 Д/с «Страсти по насекомым» Остров ткачей»
18.20 Д/ф «Путешествия мысли»
18.50 Д/ф «Рафаэль»
19.00 Екатерина Мечетина, Никита Борисоглебский, Сергей Антонов
20.00 Письма из провинции. Ростов Великий
20.50 Д/с «Голая наука». «Происхождение человека»
21.45 В.Славкина. Эпизоды
22.25 Киноконцерт

КУЛЬТУРА

- 07.30 Канал «Евроныюз»
11.00, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.30 Т/с «Ларк райз против кэндлфор-да. Рождество»
12.50 «Дороги старых мастеров». Палех
13.00 Д/ф «Удивительная карен блик-сен»
14.00 Д/с «Голая наука». «Происхождение человека»
14.55 Х/ф «Стакан воды»
16.00 Легенды царского села
16.30 М/ф «Ну, погоди!». «Веселая карусель»
16.40 Х/ф «В поисках капитана Гранта»
17.55, 02.55 Д/с «Страсти по насекомым» Великий альянс»
18.20, 03.25 Д/ф «Изобретатели смерти»
18.50 Д/ф «Тихо браге»
19.00 Звездные ансамбли. Камерный ансамбль Пинхаса Цукермана
Д/ф «Властелины кольца. История создания синхрофазотрона»
20.00 Письма из провинции. Село Кле-котки (Рязанская область)
20.50 Д/с «Голая наука». «Лох-несс»
21.40 Д/ф «Дворжецкие. Вызов судь-бе»
22.25 Д/ф «Тонгариро. Священная гора»
22.40 Academia. В.Янин. «Человек XIII века»
23.30 Т/с «Лондонский госпиталь»
00.50 Х/ф «Стакан воды»
01.55 Д/ф «Брехт. Искусство жить»

АРИГ УС

- 07.00 Необъяснимо, но факт. Погода
08.00 «Восточный экспресс»
08.30 «Улан-Удэ: инструкция»
09.00 «Восточный экспресс»
09.30 «Комеди-клуб»
10.30, 18.30, 20.00 Т/с «Универ»
11.30 Т/с «Счастливы вместе»
12.30 «Восточный экспресс»
13.00 М/с «Приключения Джимми Нейтрона, мальчика-гения»
13.30 М/с «Эй, Арнольд!»
14.05 «Улан-Удэ: инструкция»
14.30 Женская лига

- 19.00 «Горячая линия». Обзор за неде-лю
19.30 «Новости дня»
20.00 «Экстренный вызов»
20.30 «Громкое дело»
21.00 «Солдаты. И офицеры»
22.00 «Дорогая передача»
22.30 «Горячая линия». Обзор за неде-лю
23.00 «Новости дня»
23.30 «Справедливость»
00.30 «Улицы разбитых фонарей. Мен-ты-3»
01.30 «Новости дня»
02.00 Х/ф «Духов день»
04.00 «Воплощение страха»
05.00 «Новости дня»
05.30 «Ночной музыкальный канал»

СТС - «БАЙКАЛ»

- 18.50, 20.05, 21.55, 22.30, 23.20, 00.05, 00.50, 01.50 Прогноз погоды
06.00 М/с «Трансформеры. Армада»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
07.30 Галилео
08.30, 20.30 Т/с «Воронины»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 Истории в деталях
09.30, 12.00, 15.30, 19.30 Т/с «Папины дочки»
10.00 Галилео
11.00 Д/ф «История российского шоу-бизнеса»
14.00 М/с «Настоящие охотники за привидениями»
14.30 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
15.00 М/с «Что новенького, Скуби Ду?»
16.30 Т/с «Кремлевские курсанты»
17.30 Галилео
19.00 Т/с «Даешь, молодежь!»
21.00, 23.45 Т/с «6 кадров»
22.00 Х/ф «Рэмбо. Первая кровь»
00.30 Д/ф «История российского шоу-бизнеса»
01.30 Т/с «Эврика»
03.15 Технический перерыв

СТС - «БАЙКАЛ»

- 05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 Прогноз пого-ды
06.00 М/с «Трансформеры. Армада»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
07.30 Галилео
08.30, 20.30 Т/с «Воронины»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 Истории в деталях
09.30, 12.00, 15.30, 19.30 Т/с «Папины дочки»
10.00 Галилео
11.00 Д/ф «История российского шоу-бизнеса»
14.00 М/с «Настоящие охотники за привидениями»
14.30 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
15.00 М/с «Что новенького, Скуби Ду?»
16.30 Т/с «Кремлевские курсанты»
17.30 Галилео
19.00 Т/с «Даешь, молодежь!»
21.00, 23.50 Т/с «6 кадров»
22.00 Х/ф «Рэмбо - 2»
00.30 Информания
01.00 Т/с «Эврика»
02.45 Технический перерыв

НТВ

- 07.00 Т/с «Рублёвка. Live»
08.00 «Сегодня утром»
09.30 Квартирный вопрос
10.30 Чистосердечное признание
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «Се-годня»
11.25 «Профессия - репортер»
12.00 Т/с «Криминальное видео»

НТВ

- 07.00 Т/с «Рублёвка. Live»
08.00 «Сегодня утром»
09.30 «Кулинарный поединок»
10.30 Чистосердечное признание
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «Се-годня»
11.25 «Профессия - репортер»
12.00 Т/с «Криминальное видео»
13.00 Суд присяжных
14.30 Т/с «Супруги»
16.30 Обзор. Чрезвычайное происше-ствие
17.30 Т/с «Возвращение Мухтара»
19.30 Обзор. Чрезвычайное происше-ствие
20.30 Т/с «Столица греха»
22.20 Т/с «Глухарь. Продолжение»
00.35 «Чета Пиночетов»
01.20 Т/с «Как в старом детективе»
02.10 Футбольная ночь
02.45 Х/ф «Вскрытие инопланетянина»
05.00 Т/с «Молодые и злые»

5 КАНАЛ

- 07.00 Д/ф «Охотники и жертвы. Напа-дение в Арктике»
08.00 Д/ф «Музыка в стране глухих»
09.00 Сейчас
09.20 Х/ф «Завтра была война»
11.05 Д/ф «Это реально? Тайна Коро-ля Артура»
12.00 Сейчас
12.20 Х/ф «Собака на сене»
15.00 Д/ф «Львиные страсти. Супер-прайд»
16.00 Сейчас
16.20 Х/ф «Признать виновным»
18.00 Открытая студия
19.00 «Программа передач Светланы Сорокиной и Андрея Максимова»
20.00 Сейчас
20.30 «Реальный мир»
21.00, 02.10 Т/с «Рим»
22.00 «Суд времени»
23.00 Сейчас
23.30 Х/ф «Право на выстрел»
01.10 «Шаги к успеху» с А. Кабаевой
03.15 Х/ф «Графиня Батори»
06.00 Д/с «Откройте, милиция! Двой-ной износ»

Амаршалга



Хүндэтэ Тамара Андреевнэ ДЮБАНОВА 70 жилийнэй өдгөөр үнэн зүрхэйгөө амаршалгал, утгана, удаан жаргал хүснэбди!
Тамира Андреевна олон үхибүүдыс наһанайда дам харгыда гаргалсаһангабыла эхтэй багша.
Хүбүүн басаган хоёроо хүлын дүрөөд, гарынгацагалд хүргөөд ашяа үргэжэ, аятай зугалтай, олон зондо урландай ёһо заншал дамжуулжа, «Нарин-Бөөхон» ансамбьла дуулжа, хатаржа, бүриалайнаа дуу, павла хоно өнгүүр суурхуулжа ябана.
Нүхэдгөө хүндэтэй, ариг зондоо ашигшантай, үрн хүтэтэй, аһадаа энхэрүүдэн, юртмысн гурбан зөөгнөөр үргүүлжэ һууга.
Ушанагүй сэргитэй, ушаршагүй гуламтатай, арад зойлой дунда ариуэн болон дүрүүлжэ, арбан сая жэлнүүдтэ ама дамжан мүнхэрөөрэй.
Нүхэдэй захяа.

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62

Вторник, 3

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 06.00 «Доброе утро»
10.00, 13.00, 16.00 Новости
10.05 «Раньше всех»
10.50 Модный приговор
11.50 Малахов +
13.20 «Участок»
14.20 «Детективы»
15.00 Другие новости
15.20 Понять. Простить
16.20 «Хочу знать» с Михаилом Шир-виндтом
16.50 Т/с «Обручальное кольцо»
17.50 Федеральный судья
19.00 Вечерние новости
19.20 Т/с «След»
20.00 «Давай поженимся!»
21.00 «Пусть говорят»
22.00 «Время»
22.30 Т/с «Танго с ангелом»
23.30 Т/с «Московская сага»
00.30 «Четыре мифа о здоровом обра-зе жизни»
01.40 Х/ф «Охранник Тесс»
03.30 Х/ф «Длинноногий папочка»

РОССИЯ

- 06.00 Утро России
06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 Вести-Бурятия. Утро
10.05 «Тайзан»
10.20 «Улгур»
10.35 «Сагай суурян»
11.00 Ток-шоу «О самом главном»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 Вести
12.35 Вести-Бурятия
12.55 Т/с «Богатая и любимая»
13.55 Т/с «Райские яблочки. Жизнь продолжается»
15.30 Вести-Бурятия
15.50 Т/с «Тайны следствия»
17.30 Т/с «Кулагин и партнеры»
18.15 Вести-Бурятия
18.35 Т/с «Дворик»
19.05 Т/с «Ефросинья»
20.00 Т/с «Слово женщине»
21.30 Вести-Бурятия
21.50 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Т/с «Точка кипения»
23.55 Специальный корреспондент

АРИГ УС

- 07.00 Необъяснимо, но факт. Погода
08.00 «Восточный экспресс»
08.30 «Улан-Удэ: инструкция»
09.00 «Восточный экспресс»
09.30 «Комеди-клуб»
10.30, 18.30, 20.00 Т/с «Универ»
11.30 Т/с «Счастливы вместе»
12.30 «Восточный экспресс»
13.00 М/с «Приключения Джимми Нейтрона, мальчика-гения»
13.30 М/с «Эй, Арнольд!»
14.05 «Улан-Удэ: инструкция»
14.30 Женская лига



Среда, 4

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table of TV programs for Wednesday, Channel 1, including titles like 'Доброе утро', 'Раньше всех', and 'Модный приговор'.

РОССИЯ

Table of TV programs for Wednesday, Russia channel, including titles like 'Утро России', 'Третий глаз', and 'Ток-шоу "О самом главном"'.

Table of TV programs for Wednesday, including titles like 'Спокойной ночи, малыши!', 'Т/с "Точка кипения"', and 'Специальный корреспондент'.

КУЛЬТУРА

Table of TV programs for Wednesday, Culture channel, including titles like 'Канал "Евроњус"', 'Т/с "Ларк райз против кэнлдорда"', and 'Д/ф "Борис волчек. Равновесие Света"'.

АРИГ УС

Table of TV programs for Wednesday, Arig Us channel, including titles like 'Необъяснимо, но факт. Погода', 'Восточный экспресс', and 'Улан-Удэ: инструкция'.

Table of TV programs for Wednesday, including titles like 'Восточный экспресс', 'М/с "Приключения Джимми Нейтрона"', and 'М/ф "М/с "М/с "Эй, Арнольд!"'.

ТИВИКОМ

Table of TV programs for Wednesday, Tivikom channel, including titles like '06.00, 06.55, 08.20, 09.20, 10.50, 17.40, 18.40, 20.50, 22.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода'.

Table of TV programs for Wednesday, including titles like 'Новости дня', 'Улицы разбитых фонарей. Менты-3', and 'Новости дня'.

СТС - «БАЙКАЛ»

Table of TV programs for Wednesday, SCS - Baykal channel, including titles like '05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 Прогноз погоды'.

Table of TV programs for Wednesday, including titles like 'Суд присяжных', 'Т/с "Супруги"', and 'Обзор. Чрезвычайное происшествие'.

5 КАНАЛ

Table of TV programs for Wednesday, Channel 5, including titles like '07.00 Д/ф "Охотники и жертвы. В драконьей пасти"', '08.00 Д/ф "Живое слово Александра Менья"', and '09.00 Сейчас'.

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62

Четверг, 5

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table of TV programs for Thursday, Channel 1, including titles like 'Доброе утро', 'Раньше всех', and 'Модный приговор'.

РОССИЯ

Table of TV programs for Thursday, Russia channel, including titles like 'Утро России', 'Буряад орон', and 'Ток-шоу "О самом главном"'.

Table of TV programs for Thursday, including titles like 'Вести-Бурятия', 'Спокойной ночи, малыши!', and 'Т/с "Точка кипения"'.

КУЛЬТУРА

Table of TV programs for Thursday, Culture channel, including titles like 'Канал "Евроњус"', 'Т/с "Ларк райз против кэнлдорда"', and 'Д/ф "Знамя и оркестр, вперед..."'.

АРИГ УС

Table of TV programs for Thursday, Arig Us channel, including titles like 'Необъяснимо, но факт. Погода', 'Восточный экспресс', and 'Улан-Удэ: инструкция'.

Table of TV programs for Thursday, including titles like 'Т/с "Счастливы вместе"', 'Восточный экспресс', and 'М/ф "Приключения Джимми Нейтрона"'.

ТИВИКОМ

Table of TV programs for Thursday, Tivikom channel, including titles like '06.00, 06.55, 08.20, 09.20, 10.50, 17.40, 18.40, 20.50, 22.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода'.

Table of TV programs for Thursday, including titles like 'Справедливость', 'Новости дня', and 'Улицы разбитых фонарей. Менты-3'.

СТС - «БАЙКАЛ»

Table of TV programs for Thursday, SCS - Baykal channel, including titles like '05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 Прогноз погоды'.

Table of TV programs for Thursday, including titles like 'Профессия - репортер', 'Криминальное видео-2', and 'Суд присяжных'.

5 КАНАЛ

Table of TV programs for Thursday, Channel 5, including titles like '07.00 Д/ф "Охотники и жертвы. Нападение из джунглей"', '08.05 Д/ф "Лучшие сыщики России"', and '09.00 Сейчас'.

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62

Пятница, 6

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table of TV programs for Friday, Channel 1, including titles like 'Доброе утро', 'Раньше всех', and 'Модный приговор'.

РОССИЯ

Table of TV programs for Friday, Russia channel, including titles like 'Утро России', 'Детектор лжи', and 'Сынок'.

Table of TV programs for Friday, including titles like 'Время', 'Детектор лжи', and 'Сынок'.

РОССИЯ

Table of TV programs for Friday, Culture channel, including titles like 'Утро России', 'Ток-шоу "О самом главном"', and 'Вести-Бурятия'.

Table of TV programs for Friday, including titles like 'Т/с "Ефросинья"', 'Т/с "Слово женщине"', and 'Вести-Бурятия'.

КУЛЬТУРА

Table of TV programs for Friday, Tivikom channel, including titles like '07.30 Канал "Евроњус"', '11.00, 20.30, 00.30 Новости культуры', and '11.30 Х/ф "Наследный принц республики"'.

Table of TV programs for Friday, including titles like 'игры России "Мы помним..."', 'Х/ф "Три веселые смены"', and '02.55 Д/с "Страсти по насекомым"'.

АРИГ УС

Table of TV programs for Friday, Arig Us channel, including titles like 'Необъяснимо, но факт. Погода', 'Восточный экспресс', and 'Улан-Удэ: инструкция'.

Table of TV programs for Friday, including titles like 'Восточный экспресс', 'Комеди-клуб', and 'Счастливы вместе'.

ТИВИКОМ

06.00, 06.55, 08.20, 09.20, 10.50, 17.40, 18.40, 20.50, 22.50, 00.50, 01.30, 02.30 Погода
07.25, 09.25, 18.30, 19.25, 00.20, 01.50, 02.20 Гороскоп
06.00 «Неизвестная планета»
06.25 «Радар-спорт»
07.00 «Новости дня»
07.30 «Званный ужин»
08.30 «Солдаты-8»
09.30 «Новости дня»
10.00 «Честно»: «Женщина-убийца»
11.00 «Час суда» с Павлом Астаховым
12.00 «Экстренный вызов»
12.30 «Новости дня»
13.00 «Званный ужин»
14.00 «Званный ужин»
15.00 «Давай попробуем?»
16.00 «Экстренный вызов»
16.30 «24»
17.00 Т/с «Черкизона. Одноразовые люди»

18.00 «Честно»: «Мой ребенок-МОНСТР!»
19.00 «Во саду ли в огороде»
19.30 «Новости дня»
20.00 «Экстренный вызов»
20.30 Х/ф «Робокот: Схватка»
22.30 «Новости дня»
23.00 «Фантастика под грифом «Секретно»: «В поисках рая»
00.00 «Улицы разбитых фонарей. Менты-3»
01.00 «Новости дня»
01.30 «Сеанс для взрослых»
03.00 Х/ф «Похороны Сталина»
05.00 «Новости дня»
05.30 «Ночной музыкальный канал»

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.25, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.40, 00.25, 00.50, 01.50 Прогноз погоды
06.00 М/с «Трансформеры. Армада»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей»

07.30 Галилео
08.30, 20.30 Т/с «Воронины»
09.00, 13.30, 18.30 Истории в деталях
09.30, 12.00, 15.30, 19.30 Т/с «Папины дочки»
10.00 Галилео
11.00 Д/ф «История российского шоу-бизнеса»
14.00 М/с «Настоящие охотники за привидениями»
14.30 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
15.00 М/с «Что новенького, Скуби Ду?»
16.30 Т/с «Кремлевские курсанты»
17.30 Галилео
19.00, 23.10 Т/с «Даешь, молодежь!»
21.00 Х/ф «Война миров»
00.10 Х/ф «Женщина в красном»
01.50 Х/ф «Ни жив, ни мертв - 2»
03.35 Х/ф «Приходящая няня»

НТВ

07.00 Т/с «Рублёвка. Live»

08.00 «Сегодня утром»
09.30 «Главный герой» представляет
10.30 Чистосердечное признание
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Сегодня»
11.25 «Профессия - репортер»
12.00 Т/с «Криминальное видео-2»
13.00 Суд присяжных
14.30 Т/с «Супруги»
16.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
17.30 Т/с «Возвращение Мухтара»
19.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
20.30 Следствие вели...
21.30 Т/с «Семи»
23.30 «Формула любви»
00.35 Х/ф «Назад в будущее»
02.55 Т/с «Сталин. Live»
03.55 Т/с «Мертвые до востребования»
04.50 Т/с «Молодые и злые»

5 КАНАЛ

07.00 Д/ф «Охотники и жертвы. Буйство носорогов»

08.05 Д/ф «Халхин-Гол. Неизвестная война»
09.00 Сейчас
09.20 Х/ф «Три дня Виктора Чернышева»
11.20 «Реальный мир»
12.00 Сейчас
12.20 Д/с «Подводная одиссея команды Кусто»
13.05 Д/ф «Самые опасные животные мира. Моря»
14.05 Д/с «Хроники дикой природы»
14.30 Т/с «Семнадцать мгновений весны»
16.00 Сейчас
16.20 Х/ф «Смотри в оба!»
18.00 Открытая студия
19.00 «Программа передач Светланы Сорокиной и Андрея Максимова»
20.00 Сейчас
20.30 «Реальный мир»
21.00 01.45 Т/с «Рим»
22.00 «Суд времени»
23.00 Х/ф «Незаконченный ужин»
02.50 Х/ф «Семь самураев»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62

Суббота, 7

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 Новости
07.10 М/ф «Сказка о попе и работнике его Балде»
07.30 Х/ф «В последнюю очередь»
09.10 «Чип и Дейл спешат на помощь», «Черный плащ»
10.00 «Играй, гармонь любимая!»
10.40 «Слово пастыря»
11.10 «Непутевые заметки»
11.30 Смак
12.10 «Моя родословная. Дарья Донцова»
13.10 «Не забывай». Песни Михаила Танича
Т/с «Офицеры»
19.00 «Кто хочет стать миллионером?»
20.00 «Любовь на всю жизнь»
21.00 Среда обитания. «Сколько сока в соке?»
22.00 «Время»
22.15 «Здравствуйте, девочки!»
23.40 Х/ф «Служить и защищать»
01.20 Х/ф «С террасы»
04.00 Футбол. XVI тур. «Крылья советов» - «Локомотив»
06.00 Т/с «Спасите Грейс»

12.10 Вести. Дежурная часть
12.20 Телевизионная приемная
12.35 «Моя Бурятия». Прибайкальский район
13.00 Медсовет
13.15 Комната смеха
14.15 «Сто к одному»
15.20 Вести-Бурятия
15.30 «Большая семья. Ефремовы»
17.20 «Кто хочет стать Максимом Галкиным»
18.20 Субботний вечер
20.10 Х/ф «Террор любовью»
00.35 Х/ф «Плохой лейтенант»
03.00 Х/ф «Девушка из воды»

КУЛЬТУРА

07.30 Канал «Евроньюс»
11.10 Библейский сюжет
11.35 Х/ф «Хождение за три моря»
14.05 «Кто в доме хозяин»
14.35 Х/ф «Кольца алмаззора»
15.35 М/ф «Вершки и корешки»
15.50 Заметки натуралиста
16.20 «Очевидное-невероятное»
16.45 Д/ф «Лидия смирнова. Испытание чувств»
17.25 Х/ф «Женитьба балзаминова»
18.55 «Прогоули по Берегу утопии»
19.20, 23.20 Спектакль «Берег утопии»
23.00 Новости культуры
02.55 «Последние свободные люди». Т/с «Вечное путешествие»

АРИГ УС

08.00 «Восточный экспресс». Погода
08.30 М/с «Жизнь и приключения робота-подростка»
09.00 «Улан-Удэ: инструкция»
09.25 Смотрите кино
09.35 Т/с «Саша плюс Маша»
10.00 «Восточный экспресс»

10.30 «Мунгэн сэргэ»
11.00 Школа ремонта
12.00 «Рокровые приметы»
13.00 «Комеди-клуб»
14.00 «Ешь и худей»
14.30 «Женская лига»
15.00 Cosmopolitan. Видеоверсия
16.00 Универ
17.00 Х/ф «Дракула»
19.30 Улан-Удэ: инструкция
19.50 М/ф
20.00 Х/ф «Другой мир»
22.15 Наша Russia
23.00 «Дом-2. Город любви». Погода
00.00 «Дом-2. После заката»
00.30 Убойная лига
01.40 «Секс» с А. Чеховой

ТИВИКОМ

06.00, 07.20, 08.10, 09.50, 10.50, 17.40, 18.40, 20.50, 22.50, 00.30, 01.30, 02.30 Погода
07.25, 09.25, 18.30, 19.25, 21.30, 00.20, 01.50, 02.20 Гороскоп
Т/с «Туристы»
06.00 «Во саду ли в огороде»
08.20 «Новости дня»
08.45 «Я-путешественник»
09.10 «Карданный вал»
09.40 Х/ф «Робокот: Схватка»
12.00 «Репортерские истории»
12.30 «Новости дня»
13.00 «Военная тайна» с Игорем Прокопенко
14.00, 02.35 Т/с «Черкизона. Одноразовые люди»
18.00 «В час пик»: «Короли эпизода»
19.00 «Громкое дело. Спецпроект»: «Икотка»
20.00 Концерт «Уникальный народ»
22.10 Х/ф «Даже не думай»
23.50 «Тор gear» автошоу
00.55 «Сеанс для взрослых»

05.30 «Ночной музыкальный канал»

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.10, 08.50, 10.00, 11.10, 17.15, 19.15, 20.05, 21.50, 22.25, 23.15, 00.55, 01.50 Прогноз погоды
06.00 Х/ф «Башня ужаса»
07.45 М/ф «Ровно в 3:15», «Веселая карусель»
08.20 М/с «Смешарики»
08.30 М/с «Любимые сказки»
09.00 Т/с «Папины дочки»
11.00 Галилео
12.00 Т/с «Воронины»
14.00 М/с «Семья почему-то»
14.30 М/с «Том и Джерри. Комедийное Шоу»
16.00 Истории в деталях
16.30 Т/с «Даешь, молодежь!»
17.30 Х/ф «Война миров»
19.40 Т/с «6 кадров»
21.00 Х/ф «Братья Гримм»
23.10 Х/ф «Превосходство Борна»
01.10 Х/ф «Очарованные луной»
03.10 Х/ф «Игры патриотов»

НТВ

06.45 Т/с «Рублёвка. Live»
07.45 М/с «Люди икс: эволюция»
08.30 Сказки Баженова
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Сегодня»
09.20 Лотерея «Золотой ключ»
09.45 Их нравы
10.25 Смотр
11.20 Главная дорога
11.55 «Кулинарный поединок»
13.00 Квартирный вопрос
14.00 Особо опасен!
15.05 «Лучший город Земли». Москва азартная»

16.05 Своя игра
17.20 Т/с «Преступление будет раскрыто»
19.10 Очная ставка
20.25 «Самые громкие русские сенсации: Крестная мать. Криминальные таланты»
22.00 Ты не поверишь!
22.40 Х/ф «Время грехов»
00.30 Х/ф «Полицейская академия-5. Задание в Майами»
02.20 Х/ф «Инопланетянин»
04.45 Т/с «Молодые и злые»

5 КАНАЛ

07.00 Д/с «Лучшее из Голливуда вместе с Табом Хантером»
08.00 Д/ф «Сезон пожаров»
09.00 Клуб знаменитых хулиганов с Дмитрием Хрустальевым
09.25 Т/с «Бронзовая птица»
12.55 Х/ф «Огонь и лед»
14.35 «Прогресс» с Игорем Макаровым о науке
15.05 «Исторические хроники» с Николаем Сванидзе
16.00 «Личные вещи. Вениамин Смехов»
17.00 Сейчас
17.30 Х/ф «Мисс Марпл. Немезида»
19.40 Х/ф «По данным уголовного розыска»
21.10 Х/ф «Дом летающих кинжалов»
23.30 Х/ф «Возвращение»
01.55 Х/ф «Бег»
05.40 Д/ф «Семь тайн Третьяковской галереи»

Свадьбы, миланы. Тел.: 622-007.

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ: 21-62-62

Воскресенье, 8

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 Новости
07.10 Х/ф «Его звали Роберт»
08.50 Армейский магазин
09.20 «Кряк-бригада», «Гуфи и его команда»
10.10 «Здоровье»
11.20 «Пока все дома»
12.10 «Счастье есть!»
13.10 Концерт «Любэ»
14.40 Т/с «Офицеры»
18.20 «08.08.08. Война в прямом эфире»
19.20 Х/ф «Цхинвал. Жизнь после войны»
20.20 Х/ф «Олимпиаду inferno»
22.00 «Время»
22.20 «Большая разница»
23.20 «Южное Бутово»
00.00 Х/ф «Плохие парни 2»
02.40 Футбол. XVI тур. «Спартак» (Москва) - «Зенит»
04.50 Т/с «Спасите Грейс»

КУЛЬТУРА

07.30 Канал «Евроньюс»
11.10 «Обыкновенный концерт»
11.40 Х/ф «Трактористы»
13.00 Легенды мирового кино. П.Алейников
13.30 М/ф «Царевна-лягушка». «Янтарный замок». «Скоро будет дождь»
14.55, 02.55 Д/ф «Кнут и его друзья»
15.45 «Мир из-за столика». Париж
16.10 Д/ф «Ростислав плятт - мудрец и клоун»
16.50 Х/ф «Совершенно серьезно»
17.45 Опера «Каприччио»
20.30 Х/ф «Портрет с дождем»
22.00 Творческий вечер Л.Ивановой в театре «Современник»
23.00 Х/ф «Джорджино»
01.55 Концерт «Свингл Сингерс»

АРИГ УС

08.00 М/с «Жизнь и приключения робота-подростка»
08.35 «Улан-Удэ: инструкция»
08.55 М/с «Жизнь и приключения робота-подростка»
09.25 Т/с «Саша плюс Маша»
09.35 Мунгэн сэргэ. Погода
09.50 Необъяснимо, но факт
10.50 «Неформат»
11.00 Школа ремонта
12.00 Битва экстрасенсов
13.00 Женская лига
13.35 Х/ф «Дракула»
16.00 Интерны
17.00 Х/ф «Другой мир»
19.00 Наша Russia
19.30 «Улан-Удэ: инструкция»
19.55 «Смотрите кино!»
20.00 Х/ф «Другой мир 2: эволюция»
23.00 «Дом-2. Город любви». Погода
00.00 «Дом-2. После заката»
00.30 Comedy Women
01.25 «Секс» с А. Чеховой

01.50, 02.20 Гороскоп
06.00, 05.20 «Неизвестная планета»
06.25 «Дальние родственники»
07.15 Т/с «Туристы»
08.05 Х/ф «Даже не думай»
09.45 Концерт «Уникальный народ»
12.00 «Территория огня»
12.30 «Новости 24»
13.00 «Громкое дело. Спецпроект»: «Икотка»
14.00, 02.30 Т/с «Слепой 2»
18.00 «В час пик»: «История любви. Ренат Ибрагимов»
19.00 «Несправедливость»
20.00 Х/ф «Операция: Валькирия»
22.15 Х/ф «Хороший немец»
00.20 «Мировой бокс: восходящие звезды»
00.50 «Сеанс для взрослых»
05.45 Ночной музыкальный канал

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.10, 08.50, 11.10 Прогноз погоды
06.00 Х/ф «Быстрая перемена»
07.40 М/ф «Мышонок пик», «На даче»
08.20 М/с «Смешарики»
08.30 М/с «Любимые сказки»
09.00 М/ф «Щелкунчик», «Кот-рыболов»
09.40 Х/ф «Повелитель страниц»
11.00 Галилео
12.00 Снимите это немедленно!
13.00 М/ф «Все псы попадают в рай»
14.30, 19.00 Т/с «6 кадров»
16.00 Истории в деталях
16.30 Т/с «Даешь, молодежь!»
21.00 Х/ф «Поймай меня, если сможешь»
23.45 Д/ф «История российского шоу-бизнеса»
00.45 Х/ф «Небесный капитан и мир будущего»
02.40 Х/ф «Ловушка»
04.30 Т/с «Спасибо за покупку!»

новым
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «Сегодня»
09.20 Лотерея «Русское лото»
09.45 Их нравы
10.25 Едим дома
11.20 «Первая передача»
12.00 «Кремлевские жены. Ашхен Микоян. Идея семьи»
13.00 Дачный ответ
14.20 Х/ф «Стамбульский транзит»
16.05 Своя игра
17.25 Т/с «Преступление будет раскрыто»
19.10 И снова здравствуйте!
20.25 Чистосердечное признание
21.00 Дорожный патруль
01.00 Авиаторы
01.35 Т/с «Брачный контракт»
03.30 «Советская власть»
05.05 Т/с «Молодые и злые»

5 КАНАЛ

07.00 Д/с «Лучшее из Голливуда вместе с Табом Хантером»
08.00 Д/ф «Жизнь с гориллами»
09.00 М/ф «Великолепный Гоша». «Ну погоди»
09.30 Х/ф «Садко»
11.00 «В нашу гавань заходили корабли...»
12.00 «Шаги к успеху» с А. Кабаевой
13.00 Истории из будущего с Михаилом Ковальчуком

Продаю участок 12 соток. Нижний Саянтуй. Недорого. Тел.: 89834241781.

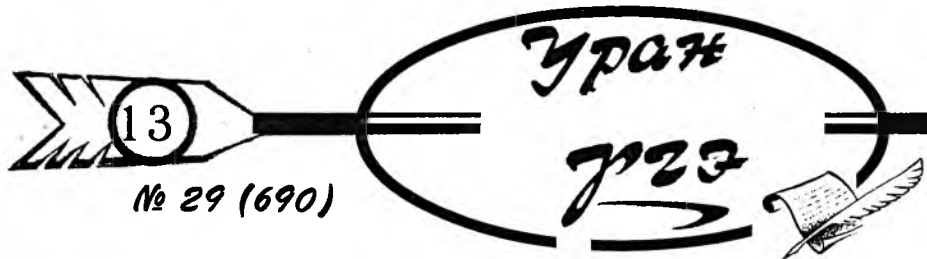
ПАМЯТНИКИ РИТУАЛЬНЫЕ УСЛУГИ

Служба Памяти помощь важнее слов

- Весь спектр ритуальных услуг
• Изготовление памятников любого уровня сложности
• Изготовление цветников, оград, скамеек
• Гарантия 1 год



ул. Шумяцкого, 27а, тел. 8 (3012) 42 79 77
ул. Цивилева, 12 тел. 8 (3012) 46 14 89



Цыдып ЦЫРЕНДОРЖИЕВ

1. Жэгтэй, жэхымэ энэ түбидэ түрэхэдэ, Жама ёһонь хайрагуйшэг хэлбэритэй. Нүгшэн ошохо жөншэдгүй табисууртай!..

28. Дабаанай оройдо гаража, Дардам болоһон харгыда, Дахьяад хүмүүн абтаба...

55. Номгон ябаһан хүнэй үри, Нэбшэрэн ерэлэн хүгжэмэй шэди - Нээрээ соносон ойгодог түби...

Урин нүхэр угтан дурлаа... 82. Уужам сээжэ баясан байна. Урихан хабар нэмжын ерэнэ. Удхаар дүүрэн һанал асарна.

Гурбан муртэй (Гурбалжан) Буряад шүлэгүүд

6. Нара Наран хоёр эжэл, Наруул, Харанхын одото шэнжэл. Наруул байхань тэдэнэй ёһол.

Урмаһан һуугша улаалзай - улаан. Илдамтатаа золгогшын - хасар улаан.

Хүлгэн бэшэнэб зохёолоо тэндэ... 61. Хүгжэмэй аалин долгин соо Хүльбэрнэб уяран хододоо...

Хүлэг мориной заадаһан шэнжэл! Хүхюун гунигай дуудаһан дайдал. 88. Хоёр мурнууд элһэн дээрэ Хайшаа ошобоб зэргэлэн хээрэ?

2010 оной июнийн 27-до «Улаан-Баатар - Улаан-Удэ» гэнэн аяншалгын автобус соо хуугаад ябагшад Россн, Монгол гүрэнүүдэй тамуужанай шалгалта гараһанайнгаа һүүлдэ дардам гоё шулуун харгыгаар Улаан-Баатар тээшэ зориходоо, удаишыггүй Дархан хото хүржэ, зунай һайхан сагай элдэндэ зүлгэ ногоогоор надхаһан Монголой тала дайдаар үй түмэн адуу мал, хони хурьгадай бэлшэжэ ябахыс, харгын хоёр хажуугаар зурьлданан шэзгы болон хирпиисээр баригданан шэнэ үе сагай байшан гэрнүүдыс харахадаа, Монголой хүгжэлтын эхин энэ бэшэ аа тү гэжэ сэдхэл соогоо һанажа ябабаб. Эжэлүүдгүй Монгол ороной элитэ сэхэ яруу найрагша Дашдоржийн Нацагдоржын мүнхэ заяатай «Минни нютат» гэжэ шүлэгэй мурнууд ухаан сэдхэлдэмни һанагдаад орхино: Нарин үбһэ ургаһан малай һайхан бэлшээртэй, Наашаа, саашаа һүлжэһэн тэнгэр һайхан нюруутай, Дүрбэн сагай уларидда дураараа нүүхэ нютаттай, Табан зүйлэй таряанай хурьһэ шорой элбэгтэй - Энэ бол минни түрэхэн нютат, Монголын һайхан орон!...

Олон Уласай театрнуудай ехэ наадан

Удханы: нэгэ баян эхнэр хоёр эрхэ тангил хүүхэдтэй байна. Зарса басаганинь - үншэн. Тэрэ эхнэр хургаалгүй хоёр басагадаараа найр нааданда уригдажа ошоно. Найр наадан дээр ноёной хүүбүүн һамга абаха болоно. Энэ үедэ газашалуулдаг басаганай эхнэ ноусаар орожо эрэд, басагандаа гоё плати, гутал үмдэхүүлдэ, найрта эльгэнэ. Тинхэдэ: «Пүнийн 12 саг болоогүй байхада, гэртэ бусаарай», - гэжэ захина. Ноёной хүүбүүндэ үншэн басаган һайшаагдаа. Тэдэ, гэртэ бусаха хэрэгтэй. Тэрэ басаган найрай газарһаа гүйгөөд гарахадаа, үрөөһөн туфлия гээжэрхино. Тэрээгээрнэ ноёной хүүбүүн газашалуулдаг басагыс бэлдэржэ олоод гэрлэнэ. Июлийн 1-ной үдэр һонирхолтой үйлэ хэрэг болобо. Юуб гэхэдэ, олон Уласай театрнуудай түлөөлэгшэд «Чингисэй хүрээ» гэдэг аяншалг-

Тиигээд би нэгэ заб сүлөө һамба ашаалан оложо. Олон Уласай Театрай Институдай Монголой түбэй Хүндэтэ Юрэнхылэгшэ (Президент) Намсарайн Сувд хатантай хөөрлэдэб. «Театр - Хүүгэд - Ерээдүй» гэнэн олон Уласай театрай эхэ наадан - фестивалин талаар һанал бодолтобо



«ТЕАТР - ХҮҮГЭД - ЕРЭЭДҮЙ»

Ябаһан ушар удхаяа тайлбарилхада, бидэ, Хоца Намсарасвай нэрэмжэтэ академическэ Буряад драмын театрай түлөөлөгтэ зүжэгшэд театрай директор Д. Н.С.Султимовтай хамта Буряад Республикын арадай артистнар Д.Д. Дашнаамжилов, Б.Б. Очирова, Ч.Ц.Гурусов, Буряад Республикын габьяата артистка Д.Н.Гылыкова, театрай хүдмэлрилэгшэ Д.Шагдуров гэшэд драматург Г.Башкусвай бэшэһэн «Мудрая одиорогая королева» («Ганса эбэртэй эсэн үнээн») гэнэн зүжэг Улаан-Баатар хотодо үнгэргэгдэхэ «Театр - Хүүгэд - Ерээдүй» гэжэ нэрлэгдэһэн олон Уласай театрнуудай хабаадалгатай фестивалда оролсохоо энэ зорихо ябанабди. Ямар Уласай театрнууд фестивалда хабаадаха байнаб гээбэл, - Монгол, Швейцария, Швейцария, Хорватия, Вьетнам, Болгари, Саха-Якуд Республика, Буряад орон.



Швейцария. Хүүхэдэй театр. «Хуксийт цирктей хамта». Удханы: нэгэ онсо һонин театр мүнөөдөр асар майханаа нэхэсэ байна. Алхань - найруулагша, ажалтай бэлэйһүүдынь - шогуушад, һүнийн харуушан бүхэли һүнийндөө ажаллаха гэжэ бэлдэнэ, хатан эхнэрнүүд үнэсэ гүржэ, янзалжа байна, хүүхэдэйһүүд дүүжэндэжэ сэнгэнэ. Харагшаддай дура сэдхэл татаһан хүүхэдэй дүрэнүүд шог-зугаа үзүүлэ. Тингэжэ «Хуксий цирктын» наадан дэлгэрнэ. Хорвати. «Тоонуудай шэдигэ юртэмсэ». Удханы: тоонуудай юртэмсэдэ өөрын гэхэ үнэ сэнгүй байхаһаа гадна, бусадые шогложо наадалдаг ганса тоо болбол, тэг-ноль юм. Гэбэшэ, бусад тоонуудтай эбэй, эстэйгээр тогложо, бага зэргээр үгэс ойлголсоһоной ашаар, тэг-ноль өөрынгөө үнэ сэндэ хүржэ шадана.

хубаалдажа үгыт? Алиһе Улас ороной мүнөөдэрэй ноур шарай, эрээдүйн хүгжэлтэ, дэбжэлтыс хүүгэд - залуушуул тодорхойлжо байдаг. Театрай эрээдүйн харагшад, уран бүтээлыснэ сэгнэдэг хүнүүд гээбэл, - хүүгэд юм. Бага һаһанһаа театр гээшыс хаража һураагүй, уран бүтээлдэнь сэдхэлтэ дурлажа шаддагүй хүнүүдыс соёл, урлагай һайханыс сэгнэдэг болгохонь хэсүү. Театрай зүжөгүүдыс хаража ойлгохо, амидалаа танин мэдэхэ шадбариггүй хүн - робот шэнги гэнэн үгэстэй адли. Амидаралай олон үнгэ зүһыс шэнжэлэн танижа, байгаали дэлхэйгэ гамнажа шаддаха хүнүүдыс урлаг, соёлой бүтэлнүүдээр түлэбшүүлэхэ ушартай. Энээндо гүрэн турын анхаралаа шоглуулхэнь - фестивалин гол зорилго мүн.

Июнийн 28. Фестивалин нээлгын үлэр. 15 саг. Д.Нацагдоржын нэрэмжэтэ драмын эрдэмын театрай дэргэдэ олон Уласай һүр һүлдэтэ тугууд намилзана. Олон Уласай Театрай Институдай үмэнөө ОУТИ-дай Монголдохи түб. Монгол Уласай засагай газар, Болбосорол, Соёл, Шэнжэлхы ухаанай яаман, Уласай Драмын эрдэмын театр, Уласай Хүүхэдэй театр, Хүүгэдыс хамгаалхын газар, драмын мэргэжэлтэ зүжөгүүдыс бэлдэдэг түб энэ сэхэ фестивалинэ эмхидхэжэ, «Театр - Хүүгэд - Ерээдүй» наадыс зохсон байгуулан хорооной дарга Самбуугийн Сарантуяа нээлтэ дээрэ үгэ хэлэжэ, фестивалда хабаадагшадта амжалта хүсэбэ.

Вьетнам. «Карамбола модон». Удханы: эртэ урдын сагта эбтэй, эстэйгээр ажаһуудаг аха дүү хоёр байгаа. Нэгэтэ тэдэ хоёр гэрлэхэ гэжэ шийдэб. Тингээд түрэ хуримай һүүлдэ ахань ажал хэхэсэ болыжо, тосхон соогоо залхуу хүнэй тооло орожо, бүхы юумэнинь муудажэ эхилэб. Энэ үедэ дүү хүүбүүнийн оролдожо ажаллахадаа, элбэг-дэлбэг ургаса хуряаба. Харин ахань һамганайнгаа үгэдэ орожо, эсэгэ эхэ хоёройнгоо үлдэхэн хүрэнгыс тэнсүүгээр хубаахын орондо, хамганһаа сыхысн өөртөө орхосод, дүү хүүбүүндэ шабар гэрхэниис, хашаа хорсо, карамбола модон гэхэ мэтэ юумэ үгэбэ. Тэдэ тэдэнэ урма зориггоо хухарбашы, гомдолоогүй.

«Театр - Хүүгэд - Ерээдүйн» бага хурал дээрэ «Театрай эрээдүйн харагшадые хайшан гээд бэлдэхэб» гэнэн һэдэб тухайһаа хэлэжэ үгыт? Харгаһадгүй һаа, театр оршон тогтожо шаддаггүй. Театрай бэлдэрлгын хэрэгсэлэе баяжуулахадань, тэрэнииснэ сэгнэн хараха хүнүүд хэрэгтэй. Энэнь театрай оршон хүгжэхэ, сэгнэлэхэ үндэһэнэй үндэһэн. Хараһан, үзэхэнөө һохороор дахан дуураагшад бэшэ, бодото ухаалиг хэрэгсэлтэ дэлгүүрэй харилсаанда бэлдэхэ хэрэгтэй. Уран бүтээлэй байгуулануудай бодолго - зүбхэн, мүнөөдэрэй олоо оршын асуудал бэшэ, харин эрээдүйн харагшадта шоглуулэхэ һаа, тунһатай.

2001, 2005 онуудта ОУТИ-дай Монголой түб сэхэ оролдогто гаргажа, «Театрай шэнэ урасхал - Монголдо» гэжэ нэрлэгдэ олон Уласай театрай хабаадалгатай фестивалинэ мэргэжэл сэхтэй уран бүтээлшэдэй дунда зохсон байгуулажа, тэрэнээ бэлүүлжэ шаданһаа, мэргэжэл нэгэстэй нүхэдтэсэ аха дүү шэнгээр анда найзанар болонсон, дурсажа байһанынь үсгэлдэр үнгэрһэн мэтэр һанагдадаг юм байна. Нэгэл мэдэхэдэ, нилээдгүй сэхэ саг хугасаагай үнгэрбэшэ һань, Монголой тала нютатта дахин сугларжа, «Театр - Хүүгэд - Ерээдүй» гэнэн урлал дорно мүнөө эблэрэн нэгдэхэн гайхамшагта үйлэ хэрэг болоно бшуу.

Буряад орон. «Ганса эбэртэй эсэн үнээн». Удханы: «Ганса эбэртэй эсэн үнээн» гэжэ зүжэг соо нэгэ үнэсн Дондог хоёр тухай үйлэнь хүгжэжэ, ажаамидаралай ушар удхыс тайлбарилжа үгэнэ. Үншэн хэнэ буряад хүүбүүн Дондог:

«Бага хурал дээрэ «Амидаралдаа бэрхэшээл сэхтэй хүүгэдыс театрай хүсөөр ниигэмшүүлэн хүмүүжүүлэхэ» гэнэн элидхэлэйнгэ һэдэбэс Буряад ороной уншагшадта богондор хэлэжэ үгыт? Бэрхэшээл сэхтэй хүүгэд сэхэ хүн зонгой адли тэгшэ эрхээр хангагдаха ёһотой юм. Энэ эрхэсэ элдэхэдэнь, хүмүүжүүлгын талаар бэрхэшээлэй хүүгэдтэ үлүү сэхэ ядарал, зоболоной сэхэ байдагынь тодорхой. Тинимээд тэдэ хүүгэдтэ энэ һаад бэрхэшээлэе дабан гарахадаань, болбосорол, соёл урлаг, тэдэниисн хангаха эмхинүүд туһа хүргэхэ байна.

Шэнхэн саһан шэнги хирэгүй тунгалаг сэбэр ариун сэдхэл, ниндэн дүүлэхэдэ, хүртэлггүй үндэр орой, хабархан шунгахадань, оёсгүй гүнзэгы сэнхир далай шэнги хүсэл мүрөөдэлэй шэнжэ тэмдэг болодог хүүгэд-багануул гайхамшагта эрдэнэ, үнэтэ баялгнэй хаям!

Хуби заяанһаа тэрелжэ зугадаагүйб, Малгай табихан газартаа Манайхи гэжэ амидарнаб. Замаа дахаад ябахадань, Зайгуул дайсан ушархагүй. Дуратай дуугаа дуулаһаар, Найза нүхэдөө дурсаһаар, Онодгоһон заяагаа дахан ябажа, Малгай табихан газараа Манайхи гэжэ амидарнаб. Зүжэгэй түгэхэдэ Дондог хүүбүүн гэр бүлэтэй, анда нүхэдтэй болоно.Тэрэ аян замдаа өөрыгөө мэхэлэнгүй, нүхэдһөө урбангүй, бэрхэшээлнүүдэ өөрөө шийдэхэжэ ябаһаар, эсэгтэ аза жаргалаа элдэнэ. Монгол орон. «Газашалуулдаг басаган».

«Долоон хоног нэгэ үдэр шэнгээр үнгэржэ. Буряад ороной бусаха саг болзор хүржэ эрэбэ. Энэ долоон хоногой турша соо фестиваль үнгэрэхэ хүтэлбэрнин гуримаар олон һайхан үйлэ хэрэгүүд боложо тодорно. Юун бэ гэхэдэ, үдэр бүхэндэ түсэлбэгдэхэн тогтолын үнгэрэмсөөр, нэгэн гээбэл, - гоё һайхан нодэ хужарлама концертнүүд болоно, хоёр гээбэл, - оройн сагта ресторан гү, али кафе соо һархагай охёр долгосоһон халуун угтамжа нэржэ, танилсаха, хөөрлэдэхын оршон байдал бүри сэхэр дэлгэрнэ... Үшөө тинхэдэ Гандан Хиндтэ үргэл мургэлэй үйлэ заяан бүтэжэ, һаһанан сэдхэл һаруул һайхан болодо абтан уярна. Монголой үзэхэлэн - музейнүүд түүхэтэ баялигаа үршөөнэ.

Тинн гэхэдэ... Олон Уласай эрээдүй болохо залуушуулай, илангаяа бэрхэшээл сэхтэй хүүгэдтэй сэдхэлэй хүгжэлтэдэ нүлөөлэхэ театрай урлагай холодоод байхада, хүүгэдыс хүмүүжүүлэхэ түрэл бүрнин хэлбэрнэс үргэдэхэ асуудалнууд шухала болоо гэжэ үзэхэ саг эрээдэ байна.

Эгээл мүнөө өөрынгөө бодол нэбтэрүүлэхэни: Улаан-Баатар хото хүржэ эрхэдэмнай, хани халуунаар угтажа абаһан Д.Нацагдоржын нэрэмжэтэ театрай бэлгитэй зүжэгшэн Ж.Оюундарь, Хүүгэдтэй театрай директор, уран һайханай ударидагша Б.Ганчимэг, Санкт-Петербургийн архитектурна университетэй оюутан Г.Тувшин гэгшэдтэ үнэн зүрхэнэй баяр хүргэжэ, «ами һаһандаа аза жаргалтай, ажал хэрэгтэ амжалта сэхтэй ябыт» гэжэ үрэхэ дуран хүрэнэ.

Тингээд лэ июнийн 29, 30, июлийн 1, 2, 3 - наһ үдэрнүүдтэ олон Уласай театрай зүжэгүүд харуулагдажа эхилэб хон. Саха-Якуд Республика. «Эдир харагшаддай театр (ТЮЗ). «Аза жаргалай шулуун». Удханы: зүжэгтэй гол дүрэн - Хони гэжэ нэрлэгдэ хүүбүүн. Тэрэ Тундрда амидардаг маша нимгэн сэдхэлтэй, тингээшыс һаа - зоримгой хүн юм. Нэгэ үдэр үбгэ эсэгэн тэрэ хүүбүүндэ энэ дэлхэй дээрэхи бүхы хүнүүдыс аза жаргалтай болгожо шадмаар шулуун тухай үлгэр домог хөөржэ үгэб. Тингээд Хони үбгэ эсэгэдэ адислуулаад, хамагай һайн нүхэр болохо Болбохтэсэ хамта аза жаргалай шулуу бэлдэрхэ гэжэ аян замда гарана.

Түгэхэлэй үгэ болгожо, «Театр - Хүүгэд - Ерээдүй» гэнэн фестивалин үр дүн гаргахадань, нимэ бодол түрэнэ. Алиһе улас, үндэһэнэй эрээдүйн халаан болохо үри хүүгэдтэ, илангаяа ядуу, тулюур байдалтай үхибүүдтэ һаһаагаа зобонон зүжөгшэн бүхэнэй сэдхэл баян дэлгэр боложо, энэ фестивал - наадапай эрхим хүсэлэй һайханда багашуулыс театрай урлагаар далинтуулан хүмүүжүүлэхэ, нинтэ зоний ажал хэрэгтэ хабаадуулаха гэхэдэ, өөртөө үлүү сэхэ этигэл, найдалаа бэхжүүлэхэдэнь, тунһатай байхань дамжаагүй... Чингис ГУРУЕВ, Буряад Республикын арадай артист, Монголой Уран зоёһолшодой эблэлэй шагналда хүртэгшэ.

XVII ЖАРАНАЙ САГААН ТҮМЭР БАР ЖЭЛ

**ЗУНАЙ НҮҮЛШЫН ХАРАГШАН ХОНИН НАРА**

Буряад лунга	22	23	24	25	26	27	28
Европын лунга	2	3	4	5	6	7	8
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Лара понед.	Мэгмар Марс вторник	Лагда Меркури среда	Лүрбэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран Воскр
Үнгэ Үдэр	хүхэ Бишэн	хүхэ ишэн Нохой	улаан Тахья	улаан талан Нохой	шара Хушана	шара талан Үхэр	сагаан Бар
Мэнгэ	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан
Һуудал	уһан	ууһа	модон	хин	гал	шорой	түмэр

Гарагай 2-то зунай һүүлшын харагшан Хонин нарын августын 2 (хуушанай 22).

**Хүхэ Бишэн, 5 шара мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр.**  
Бурхан, лусууд, тэнгэри тахиха, дасан хинд бодхохо, нэргэхэ, арамнайла, хэшэг далага абаха, зурхай зураха, лама болохо, харюулга хэхэ, сан табиха, эм найруулга, хүрэнгэ эһэхэ, гэр байшан бариха, замда мүр гаргаха, бэри буулгаха, хурим хэхэ, сэсэрлиг байгуулга, шэмэг зүүхэ, бүжэг наада табиха, туг дарсаг хиндхүүлдэ, урлаха ухаанда һуралсаха, түмэрөөр урлаха, ном номлохо до һайн. Эхилэн ном соносохо, холын замда ябаха, шэнэ дэгл үмдэхэ, эд, юумэ үгэхэ, шарил ша-тааха, худалдаа хэхэ, сэх гол гаталха, зааһа бариха, тангариг үгэхэ, хүүргэ бариха, һубаг татаха, дайсание номгодохо, газар хахалха, нохой абаха да муу.

**Хүнэй үһэ абаа һаа, эдэ хоол, ундан элбэгээр оллохо.**  
Гарагай 3-да августын 3 (хуушанай 23).  
**Хүхэгшэн Тахья, 4 ногоон мэнгын, уулада һуудалтай үдэр.**  
Бурханда зальбарха, бурхан, 8 лусууд тахиха, номын үүдэндэ орохо, Очирпүрэвийн харюулга хэхэ, тахилгада үгэлыг үгэхэ, байшангай һуури табиха, гэр бүрихэ, мори, үхэр һургаха, ханаха, үзэл үзэхэ, арамнай хэхэ, худалдаа хэхэ, шэнэ поение табиха, дайсание дарахада һайн. Худаг малтаха, мал худалдаха, мал агталха, хурим хэхэ, сэх хэрэг үүдхэхэ, ном уншаха, эм найруулга, замда гарахада сээртэй.

**Хүнэй үһэ абабал, эд бараан, эдэ хоол, ундан оллохо.**  
Гарагай 4-дэ августын 4 (хуушанай 24).  
**Улаан Нохой, 3 хүхэ мэнгын, модондо һуудалтай үдэр.**  
Бурханда зальбарха, бурхан, тэнгэри, лусууд тахиха, «Чавдор», «Уһан балин», «Лудор», «Лусын балин» үргэхэ, бэшэг зурхай зураха, дасан дуганай тахил заһаха, өөрын ажаимдаралда туһатай ажал хэхэ, ураг садан болохо, худалдаа хэхэ, хэлсэни ажалшание абаха, урлаха үйлэдэ һуралсаха, суглаа зарлаха, ном заалгаха, замда гараха, анда нүхэр болохо, модо тариха, һэсэ гэр табихада һайн. Газар һэндэхэ, харюулга хэхэ, модо отолхо, һубаг татаха, тангариг үгэхэ, арамнай хэхэ, нүүхэ, лама болохо, ном соносохо, газаашань үгэхэ, хүрэнгэ эһэхэе хоригло-но.

**Хүнэй үһэ абаа һаа, үбшэн, хамшаг хүрэхэ.**  
Гарагай 5-да августын 5 (хуушанай 25).  
**Улаангаан Гахай, 2 хара мэнгын, хиндэ һуудалтай үдэр.**  
Дасан шүтээн бодхохо, бэшэг зурхай зураха, лама хубарга болохо, тарни уншаха, санаар олгохо, номын хурал байгуулга, эрдэмдэ һураха, ном соносохо, номлохо, хэлбэхэ, замда ябаха, эм найруулга, модо тари-ха, хүрэнгэ эһэхэ, бэри буулгаха, түрэхэ, буянай үйлэ бүтэхэ, худалдаа хэхэ, харюулга бүтэхэ, гүлгэ тэжээхэдэ һайн. Модо отолхо, худаг мал-таха, тээрмэ бодхохо, шууяа гаргаха, суглаа зарлаха, хүниие зараха мэтэе тэбшэгтэ.

**Хүнэй үһэ абабал, модондэ хараа муудаха.**  
Гарагай 6-да августын 6 (хуушанай 26).  
**Шара Хулгана, 1 сагаан мэнгын, галда һуудалтай үдэр.**  
Бурханда, лусуудта, зальбарха, тахиха, лама болохо, замда гараха, эм найруулга, эрдэмдэ һураха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, шэнэ барилга ашагаллагада оруулга, худалдаа хэхэ, хүрэнгэ табиха, буянай хэрэг бүтэхэ, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, түмэрөөр урлаха, угаал үйлэдэхэ, бэри буулгаха, бэрини үйлэ бүхэндэ үлэйтэй һайн. Нялхые хүлдэ оруулга, газаашань ябуулга, мал худалдаха, ном соносохо, эд, хүрэнгэ эһэлээр үгэхэ, нэхэхэ, нүүдэл хэхэ үйлэнүүдтэ муу.

**Хүнэй үһэ абаа һаа, зол жаргал оршохо.**  
Гарагай 7-до августын 7 (хуушанай 27).  
**Шараган Үхэр, 9 улаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр.**  
Хэшэг далага абхуулга, замда гараха, гэрэй һуури табиха, мал худалдаха, хүрэнгэ табиха, аралжаа наймаа хэхэ, наһанай буян бүтэхэ, эд, мал абаха, худаг малтаха, хүрэнгэ табиха, модо һуулгахада һайн. Бэри буулгажа, хүрэгэ оруулга болохогүй, урлан бүтэхэ, дархалха, эрдэм ухаанда һуралсаха, сэргэ хүдэлгэхэ, тангариг үгэхэ, һаад тодхор дараха, угаал хэхэдэ таарамжагүй.

**Хүнэй үһэ абабал, амгалан байдал оршохо.**  
Гарагай 8-дэ августын 8 (хуушанай 28).  
**Сагаан Бар, 8 сагаан мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр. Хутагын хурса үдэр.**  
Бурханда зальбарал үйлэдэхэ, сан табиолга, хангал тахиолга, һахиуһанда үгэлыг үгэхэ, бурхан шүтээн, орон гэрэ арамнайла, үзэл үзэхэ, лама болохо, эрдэм номдо һургаха, эм найруулга, адууһа мал һургаха, буянай үйлэ бүтэхэ, бэри буулгаха, хурим хэхэ, тоосоо хэхэ, хубсаһа эсэхэ, сэргэ хүдэлгэхэ, тангариг үгэхэдэ һайн. Байшан гэрэй һуури табиха, ишэн гэр бариха, хүн, мал һамшаха, ханаха, төөнөхэ, ном эхилэн заалгаха, хүүгэдые хүлдэ оруулга, газаашань ябуулгада сээртэй.  
**Хүнэй үһэ абаа һаа, хэрүүл шууян, тэмсэл болохо.**

**«ОРШОЛОНТО ДЭЛХЭЙДЭЭ ЭРХЭЛЭН, ЖАРГАН ТҮРӨӨД...»**

Эндэ һая домогто дала наһаяа угтаһан Даша-Нима Шагжиевич Хобраков гансашы хүдөө ажахыда үрэ дүнтэйгөөр хүдэлөө бэшэ, мүн тиихэдэ олон жэлэй туршада уран зохёолой долгиндо уянгата мурнуудые зохёоно, газетэ журналнуудай хуудануудта гүн сэдхэхэ-лэйнгэе оёрто мундэлһэн бодол-нуудтаа хубаалдана.

Түрэл арадайнгаа хэлэ, заншал бүхы наһаараа нангинаар сахижа ябаһан Даша-Нима Шагжиевич Баргажан нотагтаа, Буряад орондоо мэдээжэ, олоной дунда хүндэтэй хүн юм. Хүдөө ажахы, соёл, эрдэм һуралсал болон бусад темэнүүдтэ зорюулагдан материалнуудые аймагайнгаа «Бургузинская правда» гэнэн газетэдэ хэблэдэг ажалай ветеран, «оршолонто дэлхэйдэ эрхэлэн, жарган түрөөд», «дундуур-хан хэмтэй, бурханай үршөөһөн жаргалаа дүүрэн эдлээб дуран соогоо» гэжэ дала наһанайнгаа дабаанда урма зоригтойгоор хэлэнэ.

**Ю.НОВОЖЕНОВ,**  
Россиин Федерациин журналистнуудай холбооной гэшүүн.



**ДАЛАН НАНАЙМНИ ДАБААН**

- |   |   |  |
|---|---|--|
| Алтан наратай, үнгэтэ юртэмсэдэ мундэлһэндөө      | Хүхын дуута хабарай айлшалан тэхэрхэдэ,         | Улас түрын хотодо олоһон мэргэжлээ   |
| Аза талаамни, жаргални гэжэ мүргэдэгби.           | Хүбшэ тайгын модод шэнээр һалбардаг.            | Улад зондоо, олоной жасада барюулааб.                                      |
| Анхан намайгаа энэ дэлхэйдэ түрһэндэнь,           | Хүнэй эдир наһанай бурьялан сэрхэдэ,            | Урихан залуугай залиршагүй һайхан дураа                                    |
| Аба, эжыдээл эсэгсгүй баясхалан хүргэдэгби.       | Хүсэтэ долгинууд - шэнэ бодолнууд задардаг.     | Угай нарин хэрэгтэ - үхибүүдтэ зорюулааб.                                  |
| Хоёрхон гараараа дүмүүхэн намайгаа хүтлөөд,       | Хорбодхон наһанайм хүлгөөтэ эрьсэн сооһоо       | Далаадхан наһаяа урматый дабажа гарахада,                                  |
| Хүрһэгтэ газар гэшхүүлжэ һургаал эхэмни.          | Хонгсо дуунайм хүгжэм холуур эдлээ.             | Дураншыс, зол жаргалшыс наһаа холодоогүй.                                  |
| Хүхэ ногоон тэнгэри хүрэтэр үрглөөд,              | Харахан ниодэтэйхэниинь халуун дурьсмени эзлээ. | Дундуурхан хэмтэй, бурханай үршөөһөн жаргалаа дуурэн эдлээб дуран соогоо   |
| Ходол намайгаа тааладаг бэлэй эсэгэмни.           | Амарагай дуран, ирагуу хүгжэмдэ эзэлгэдрэ.      | Гурбан тээһэмни дүмүүхэн тулгаар үргөө                                     |
| Бургаһан морбор тооһо бурьюласа гүйлгэһэн         | Арюун дээдын хүсэл, эрмэлзэлтэй болоо һэм.      | Гурбан дули - гурбан баатар хүбүүдни.                                      |
| Балшархан наһанайм үе юунээр сэнгтэй?             | Алас холын алтан Москва мордоо һэм.             | Хоёр тээһэм хоёрхон дангина басагадни                                      |
| Буряадхан оронойм сасагынь боложо һалбархан       | Аянай холыс хаха эсхэн дабахада,                | Хонхо эсэгээр ургыгаар наһысмени шэмэглээ.                                 |
| Баргажан, Хурамхаан нотагуудни юунээр эргэгтэй?   | Ардагай һайниинь хээсэдшыс харагдаад байдаг лэ, | Амитад соогоо ахалагшань ябаһан мамонтыс                                   |
| Оршолонто дэлхэйдэ эрхэлэн, жарган түрөөд,        | Аюулаар, эндүүгээр элбэгтэй замыс гаталхада,    | Алтан дэлхэйдэнь тэхэрюулдог һайб хайрлажа.                                |
| Өдөөд тэнжэхэмнай тинмэшыс болэн бшл ха.          | Анда нүхэдэй эрхимынь илгараад гарадаг лэ.      | Арбан тээшээ задархан асари томыс - Агуу ороноо суглуулдаг һайб байрадань. |
| Орой дээгүүршни сахилгаата үлэлд бөөнгөрөөд,      | Хүшэрхэн замайм хүндысь хамта тулалсаад,        | Урагшаа дабшалтагүй хүдөө нотагаа ханахада,                                |
| Одоол шамайс шуургаар, саһаар туршаха.            | Хүүхэн инагайм үүргэнь үндэрхэн байхал даа.     | Уһатамаар болодог харахан ниодэни заримдаа.                                |
| Тэгш арбаадхан наһаяа дабаад ябахадаа,            | Хүлсэсээр дүүрэн халуун дураа хубаалдаад,       | Урданнай хүлсэһэн түүхын замуудыс харахада.                                |
| Түрһэн эхэс алдаха гашуудал тудаа.                | Хүнэй зэргын гуламтаа носоһон байхабди.         | Урма баяраар хоморшог - нэгэл зандаа,                                      |
| Тэрэл саһаа шото гасалан гаталхадаа,              | Наһанайнгаа залууханда эндүүрүлгүйгөөр шэлһэн   | Энээхэн дэлхэй дээрэ амиды ябахада.  |
| Тэнгэрин бурхадуудташыс гомдолтой ябаһан байгдаа. | Нагин хүрэгни - наһанайм ганса амарагни.        | Эжы, абамни хажуудамни ходоодо ябадаг һай!                                 |
| Эрэн үнгэтэй дэлхэй дээрэ ябахада,                | Наранай эртэхэндэ эсэхыс мэдэнгүй бэдэрһэн      | Энэ түбин эрьсыс наринаар харахада,  |
| Эрьсэд Наран, һэлгэдэг Байгаали байдаг ха.        | Наартай унаса баялигни - олоһон мэргэжлени.     | Эхэ оромнай мүнхэдөө бүтэн байдаг һай!                                     |
| Эрын хубиис хүсэд эдлэн ажаһуухада,               |   |  |
| Эрьсн өөдөлхэ, ээлжэстэ саг байдаг ха.            |   |  |

**ШЭНЭ НОМООР АМАРШАЛАЯ**

Захаамин нотагаймнай Бортмын басаган – багша, уран найруулагша, һургуулин директорээр хүдэлһэн, эдэбхитэй хамтын ажал ябуулагша, түрэлэймнай бэрхэ Цыденжапова Дарима Долгоржаповнадаа «Сэлгэхэн Бортмни» гэжэ номоо одоол хэблүүлжэ, наһананаа бэслүүлһэндэнь би сэхэ баяртай, урма зоригтой байна гэшэб.

«Хүн болохо багшаа, хүлгэ болохо унагаһаа» гэнэн буряад онһон үгэ Даримынай хуби заяанда таараха ёһоороо таарана гэхэдэ, алдуу болохогүй. 1960 оной дулаахан үдэр Даримынай алтан дэлхэйдэ түрөө. Энэ «Сэлгэхэн Бортмни» гэжэ номынь өөртэнь сэхэһэн бэлгэ болобо гэшэб.

Багаһан һүбэлгэн, эжын эрхэһэн олон басаган Даримамнай ахайнарайнгаа анхарал дор бэрхэ басаган боложо өөдөө болоо. Даруухан номгон, дулааханаар энэбхилжэ, хүн зондоо хүндэтэй, һургаһан хүмүүжүүлһэн шабинарайнгаа үрэ дүнтэйгөөр урмашан, ходоол сүлөө забдагүй гэшхэлжэл ябадаг юм даа манай Дарима. «Энэ «Сэлгэхэн Бортмни» гэжэ номынь гартаа барин уншахада, һургуулингаа ажабайдал, нотагайнгаа эгээл бэрхэ хүн зоние магтан бэшһэн байна.

Саашада Дарима Долгоржаповнадаа үшөөл олон номуудыс хэблэжэ, зохсон бэлгэлэхынь сэхэ гэгшээр хүсээл даа. Мүн Захаамин нотагаймнай эгээл бэрхэ басагадай нэгэн уран

зохёолшо, поэтесса Галина Базаржапова-Дашева редакциин Хэблэлэй түбье даагша Дарима Цыбикова хоёрсысхэ гэгшээр амаршалаа, аша туһаа хүргэһэндэнь.

Амаршалгын бэшгэй түгэхэлдэ бүхы аха дүүнэр Дамбасветанай, Радна-светанай, Соктосвтонной гэр бүлэһөө баяр баясхалангаа хүргэһүү. Саашада, Даримамнай, элүүр энхэ, гэр бүлэдөө амгалан тайбан, зол жаргалтай, ходоол энсэжэ, хүхижэ, үшөөл олон хүбүүд, басагадыс хургажа, ажабайдалай уга харгыда гаргажал байханин болтогой! Таби наһандаа үшөөл талан золтой ябыш даа!

**Галина ДАМБАЕВА**  
бүхы аха дүүнэрэй зүгһөө.

**Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство**

Генеральна директорэй - ахамад редакторай гүлөө <b>Т.В.САМБЯЛОВА</b> Редактор <b>Г.Х.ДАШЕЕВА.</b>	Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хото, Каландаринвиллин үйлэс, 23, Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн". E-mail: <b>uncn@mail.ru</b>	Газетэ хэблэлэй 4 хуудалан хэмжээтэй. Индекс 73877. Газетын хэлэг - 5000. Хамтын хэлэг - 20500. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг - 17.00.	"Республиканская типография" гэнэн ОАО-до бэлэп диапозитивүүдтэ газетэ хэблэлдэ. 670000, Улаан-Үдэ, Борсоевой үйлэс, 13 Директорайн телефон: 21-40-45. <i>Сүлдөө сэт.</i> Б-0079-дхи номертойгоор «Региональное управление регистрации и контроля за соблюдением Законодательства Российской Федерации» гэнэн эмхидэ бүрдхэлдэ абтанхай.
---	---	---	---

Хэблэлэй байшанай телефонуд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй I-дхи орлогшын - 21-68-08, «Буряад үнэн-Дүхэрнэй» редакторай - 21-64-36, «Бурятия» сонинной редакторай - 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершины» журналнуудай редакци - 21-55-97; залуунуудай, оюутдай ажабайдалай - 21-54-96, «Одон» журналай редакци - 21-68-08; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламнын - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерини - 21-23-67.

Редакцида ороһон материалнууд шүүмжэлэгдэдэггүй, мүн авторнуудтань бусаалдадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, шоталай үгэрүүдэй бэлгэтыс хагайруулан уншарга авторнуудынь харюусалгайтай. Редакциин һанаажэ авторайнхтай ади бэшэ байжа магад.



# АРАДЫЕ НЭГЭДҮҮЛНЭН «АЛТАРГАНА» - МОНГОЛ ОРОНДО

(Эхнийн 1-дэхи, 8-дахн, 9-дэхи нioурнуудта).

Бүгдэ бурядай «Алтаргана» гэхэн юһэдэхи уласхоорондын фестивалин дүнгүүдээр хонирхоомор. Буряад Республикаһаа, Забайкалийн хизаарһаа, Эрхүүгэй областһоо, Хальмаг Республикаһаа, Монголой аймагууд болон хото городуудһаа, Хитадай Арадай Республикын Үбэр-Монголой автономно аймаг болохо Шэнхээнһээ хамта дээрээ 3 мянга шахуу хүнүүд ержэ, элдэб янзын конкурсуудта хабаадаа. Фестивалин эмхидхэлэй хорооной согсолһон дүнгүүдэ дуулгая.

Оршон сагай дуунай конкурсо Николай Шабаявай үгэ дээрэ композитор Пурбо Дамирановай хүгжэмынь зохёһон «Буряад орон» гэхэн дуу гүйсэхдэжэ, Чингис РАДНАЕВ түрүүшын нуури эзэлэ.

Арадай дуунай конкурсо 80 гаран дуушад хабаадаа. 19-һөө 35 наһа хүртэр дуушад дундаһаа Хурамхаан нioтаг тоонотой Марина Будасва хүрэл медальда

аха дүү монгол арадай түлөөлгшэд эрхимлээ. Манай республикын Ивалгын аймагай Иван Дабасэ энэ конкурсодо бэлиг шадабарияа харуулаа. Монголнуудта нэгэ бага мүхөөгөө үгтэһэнинь харамтай.

Уран шүлэгэй мүрысөөндэ Баирма Борохитова эрхимлэжэ гарба. Мүнөө жэлдэ энэ басаган Бурядай гүрэнэй университетэй Үндэһэтэй гуманитарна институт дүүргээд, багша мэргэжэлтэй болоо. Хэжэнгын аймагай Ородой-Адаг тоонотой Баирма шүлэгүүдэй согсолбори хэблүүлэн гарганхай. Бэлигтэй бэрхэ басаганай энэ амжалтань баясуула.

Мүнөө үсын буряад хубсаһа хургы торгоор гоё хайханаар оёжо харуулан суута модельер Зоя Дамбиева – нэгдэхн, мэдээжэ боложо байһан модельер Баярма Митупова хоёрдохи нуури эзэлэ. Нонна Тогочиева болон Хорин Улзыма Ванзатова гурбадахи нуурида гараа. Модельер Баярма Митуповагай зохёжо эсхэһэн хубсаһан эхинһээ эсэс хүртэрөө гар урлалайн хүсэн юм.

Бурядай заншалта һэеы гэр



дэгтэйгээр барюулаа. Энэ конкурсодо бүхидөө 100 гаран авторнуудай материалнууд тушаагдаһан байна. Агын «Толон» сонинной сурбалжалагшад зохёохы коллектив (редакторынь – Любовь Тумурова) – нэгдэхн, Бурядай радиогой ахамад редакторай орлогшо Лариса Доржиева – хоёрдохи, Эрхүүгэй областийн «Восточное пространство» гэхэн сэтгүүлэй коллектив (редакторынь – Евгения Балдынова) гурбадахи нуури эзэлэ.

Лариса Михайловна Доржиевагай агаарай долгиндо бэлдэжэ гаргадаг «Гуламта» гэхэн дамжуулга олон тоото шагнагшадые хонирхуулдаг. Түрэл арадайнгаа ёһо гуримууды сахиха, үндэһэн хэлээ хүгжөөхэ болон бусад эхэ нioтагаа мандуулха асуудалнуудта зориулагдаһан дамжуулгын авторай габьяа үндэрөөр сэгнэгдэхэл ёһоороо сэгнэгдэбэ.

Уран хайхан зурагай конкурсо Ага нioтагай гэрэл-зураг буулгагша Сергей Доржиев нэгдэхн нуури эзэлэ. Буряад оронинь түлөөлһэн Сергей Конечных хоёрдохи нуурида гараа.

Буряад арадай заншалта уран бүтээлнүүдэй конкурсо скульптор Юрий Эрдынеев уран бүтээлнүүдэй дэлгээжэ, гурбадахи нуурида гараа, хүрэл медальда хүртөө.

«Тэнгис» гэжэ Монголой Улаан-Баатар хотын кинотеатртай фильмүүдэй харалга үнгэргэгдөө. Режиссёр Олег Юмов манай эндэхэ жюриин бүридэлдэ оролсоһон байна. Богонихон фильмүүдэй дунда Баир Дышеновэй найруулан табиһан «Будда бурханай мийэрэл» гэхэн фильм жюриин эрхим сэгнэлтэдэ хүртөө. Монголой кинематографистнууд

дай найруулан табиһан «Майлхон» гэхэн дэлгэрэнгы фильм баһал эрхимээр сэгнэгдэ. Тийхэдэ агынхидай, монголнуудай, Эрхүү можынхидай найруулан зохёһон баримтата фильмүүд шангай нууринууды эзэлэ. Ивалгын студиин «Үри нэхэбэри» гэхэн кинофильм жюриин тусхай шанда хүртөө.

Эдэ бүхы конкурсууд болон харалганууд Улаан-Баатар хотын гүрэнэй театрнуудай ордонгууд, музейнүүд, галерсийнүүд, концерт үнгэргэдэг соёлой түбүүдтэ эмхидхэгдэ.

«Алтаргана» гэхэн уласхоорондын наадаанда манай залуу барилдааншад шалгарба. 75 килограмм хүртэр шэгнүүртэ Батожаргал Банзаракцаев – нэгдэхн, баһал энэ шэгнүүртэ Улаан-Үдын суглуулагдамал командын гэшүүн Михаил Дамбиев гурбадахи нуури эзэлэ. 2006 ондо үнгэргэгдэхэн «Алтарганада» Михаил Дамбиев – хоёрдохи, 2008 ондо – нэгдэхн нуури эзэлэ хэн гэжэ хануулая. Удаа дараалан үнгэргэгдэхэн уласхоорондын гурбан наадаанда эрхимлэгшэ Михаил Дамбиевай тренерынь Валерий Манзаргашеевич Сыдеев юм. Пур харбалгаар Забайкалийн хизаарай мэргэшүүл нэгдэхн нуурида гараа. Тэдэнэй удаа манай нур харбагшад хайн дүнгүүды харуулаа.

Монгол ороной ажаһуугшад «Алтарганын» хэмжээ ябуулгануудаар хонирхожо, хэмгүй олоороо тэдэниё ябажа хараһан байна гэжэ тэмдэглэмээр.

Эльвира ДАМБАЕВА,  
манай корр.  
Дарима ЦЫБИКОВАГАЙ  
фото-зурагууд.



Ж.Д.-С.Барыев



Б.Г.Бальжиров үгэ хэлэнэ

хүртөө.

«Бурядай нэгэ үдэр» гэжэ зан заншалнууды, ёһо гуримууды харуулдаг конкурсо манай республикыё түлөөлһэн захиамнайхид гурбадахи нуури эзэлэ. «Захаамин» гэхэн ансамблин гэшүүд хонгоодор буряадуудай ёһо гурим, түрэл хэлээ сахиха хэрэгтэ эхэ хубитаяа оруулна. «Гал заяашамнай» гэжэ нэрлэгдэхэн эхэ удхатай, буряад арадай гал гуламтаяа нягтаар сахиха ёһо харуулжа, уласхоорондын хэмжээндэ шалгарба гэшэ. Арадай ансамблин гэшүүд энэ хүндэтэ нэрээ үшөө дахин баталба. Агынхид алтан болон мүнгэн медальнуудта хүртөө.

Үльгэр түрээгшэдэй дунда «Алтаргана» үнгэргэхэн эздынь –

тахилгын конкурсо агынхид эрхимлээ. Захаамнайхидай шэнэһэн модоор бүтээһэн найман ханатай юрта мүнгэн медальда хүртөө.

Дангина басагадай конкурсо Сэлэнгын аймагнаа уг гарбалтай Арюна Бубеева хоёрдохи нуури эзэлэ. Ерхэ нуралсалай жэлдэ 11-дэхн класста нураха Арюна республикын нэрэ хүндые уласхоорондын хэмжээндэ эрхим хайнаар хамгаалба.

Сурбалжалагшад дунда үнгэргэгдэхэн «Алтан саг» гэхэн конкурсын дүнгөөр Ким Борисович Болдохонов шэнэ номойнгоо түлөө тусхай шанда хүртөө. Монгол ороной Журналистнуудай холбооной түрүүлэгшэ Баасансүрэн тэрээндэ тус холбооной гэшүүнэй үнэмшэлгэ тусхай тэм-



Б.Габанов дуулана